Sorularla İslamiyet

Haftalık Bülten

03 Şubat 2012

www.sorularlaislamiyet.com

İçindekiler

Kurbanın tarih boyunca insanlıkla var olduğunu duyuyoruz. İlahi ve ilahi olmayan dinlerde kurban ibadeti hakkında kısaca bilgi verip mukayesesini yapabilir misiniz? 3

Ahzab suresi, 53. ayetinde belirtildiği üzere; Peygamberimiz'in (s.a.) eşlerinin evlenmeleri neden yasaklanmıştır? 7

"Ayrılığa kavuşsaydık, Ona kendi acısını tattırırdık" anlamındaki sözün İbn Arabi'ye ait olduğu doğru mudur, doğruysa nasıl anlamak gerekir? 8

"Ey mutmain (tatmin olmuş) nefis! Razı olmuş ve rızaya ermiş olarak dön Rabbine!" (Fecr 27-28) ayetlerinde geçen Allah´tan razı olmaktan maksat nedir? Bizim Allah´tan razı olmamız haddimizi aşmak değil midir? 9

"Allah'ı Rab, beni de Peygamber bilene, Cehennem haram olur." anlamına gelen bir hadis var mıdır? 10

Hz. Meryem´in babası Kur´an´da İmran olarak geçiyor. Batılılar ise Joachim diyor. Bu iki isim arasında köken veya anlam olarak bir bağlantı var mıdır? 11

"Şu altı şey gelmeden önce (ibadet sayılan iyi) amelleri işlemeye acele ediniz.." hadisini açıklayabilir misiniz, neden acele etmemiz gerekir? 13

"Mü'minin rüyası, peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür." Hadiste geçen "peygamberliğin kırk altı cüzü" ne demektir? 15

Bu ümmet içerisinde her devirde İbrahim meşrebi üzerine 40, Musa meşrebi üzerine 7, İsa meşrebi üzerine 3, ve Hz. Muhammed Mustafa meşrebi üzerine 1 kişi olur, diye bir hadis duyduk, böyle bir hadis var mıdır? 19

Hacca gitmek yerine fakire yardım etsek daha iyi olmaz mı? Niçin paramızı fakirlere dağıt mıyoruz? 21

Cebrail veya başka bir melek Peygamberimiz ve sahabiler tarafından görülmüş müdür? Enam suresi 8. Ayet ve Cibril hadisi bağlamında açıklar mısınız? 26

İsra suresi 1. ayette "kendisine bir takım ayetler gösterelim diye" denirken hangi ayetler anlatılmak istenmiştir? 27

Araf 148. Ayette, altın buzağının böğürmesinden bahsediliyor, fakat bir heykel nasıl böğürebilir? 28

Bazı alimler, Allah insanlara sebepsiz sonsuz azap yapsa bu zulüm sayılmaz demişler. Ne olursa olsun hiçbir şey zulüm sayılmıyorsa, Allah kullarına asla zulmetmez gibi ayetler nasıl açıklanır? 29

Kimi sevab için Kabe´ye varır. Kabe kapınızda görmez misiniz?" dizelerini nasıl değerlendirirsiniz? Hac İslam´ın şartlarındandır. O halde "Kabe kapınızda" diyen bir insanın amacı ne olabilir? 31

4 büyük melek ve diğer melekler şuanda veya her zaman Allahımızı görüyorlar mı, anlamında bir soruya nasıl cevap veririz? 32

Kurbanın tarih boyunca insanlıkla var olduğunu duyuyoruz. İlahi ve ilahi olmayan dinlerde kurban ibadeti hakkında kısaca bilgi verip mukayesesini yapabilir misiniz?

Kurban tapınılan tabiat üstü varlık veya varlıklara yakınlaşma, şükran duygularını ifade etme, bir şey isteme ya da günahlara kefaret olması gibi niyetlerle sunulan varlık ve nesnelerdir. Tabiat üstü bir güce sunulan nesnelere genel anlamda takdime adı verilirken kurban kelimesi özellikle öldürme veya boğazlama yoluyla sunulanlar için kullanılmaktadır. Kurban olayında esas unsur, sunulan hediyeyi kabul etme durumunda olan tabiat üstü gücün veya kendisine böyle bir güç atfedilmiş olan varlığın bulunmasıdır. Kurban sunan kişi bu şekilde tabiat üstü güçle ilişkiye girmeyi veya daha önce girmiş olduğu ilişkiyi sürdürmeyi amaçlar. Öte yandan bazı toplumlarda kurban olarak takdim edilen nesnelerin yok edilmesi işlemi esas kabul edilmiş, buna göre kurban, **"objelerin bir tanrıya veya herhangi bir tabiat üstü güce takdim edildiği bir kült faaliyeti"** olarak tanımlanmıştır. Takdim edenin, bir şeyi kendi tasarrufundan çıkarıp tabiat üstü bir alıcıya sunduğu düşüncesi esas alınarak kurban, **"icra edilişi esnasında bir şeyin sunulduğu veya yok edildiği, objesinin manevî bir güç kaynağı ile böyle bir güce ihtiyaç duyan kişi arasında ilişkiler tesis ettiği dinî tören"** şeklinde tarif edilmiştir.

Erken Paleolitik dönemden itibaren çeşitli kültürlerde kurban ibadetinin farklı uygulamaları ortaya çıkmıştır. Antik Yunan dininde yer altı ve deniz tanrılarına siyah, ateş tanrılarına kızıl renkte hayvanlar, güneş tanrısı Helios'a süratli atlar, tanrı Zeus'a kozmik verimlilik güçlerinin simgesi olarak kabul edilen boğa kurban edilirdi. Kurban vasıtasıyla tanrıların, tanrılar sayesinde de insan ve tabiatın yaşadığına inanılırdı.

Arkeolojik bulgular, eski Mısır'da rahiplerin idaresinde âyin haline getirilmiş kurban kültünün bulunduğunu göstermektedir. Sumerler'in yaşadığı eski Mezopotamya'da da rahiplerin eşliğinde zorunlu kurbanlarla iştirak edilen oldukça gelişmiş bayram takvimleri bulunurdu. Hititler'in tanrıların yardım ve affını kazanmak için kurban kestikleri, bazı yiyecekler takdim ettikleri bilinmektedir. Dinî ve mitolojik Ugarit metinlerinde Mezopotamya ve Ken'ân özelliği taşıyan bir kurban kültünün izleri görülmektedir.

Milâttan önce ilk bin yıla kadar tarihlendirilen kitabelere göre Güney Arabistan'ın yüksek kültürlerinde rahiplerce yönetilen, güneş, ay ve venüs gibi yıldızlarla büyük tanrılara sunulan kurban âyinleri vardı. Eski İranlılar tanrılara kurbanlar, çeşitli bitkiler ve haoma içkisi sunmuşlardır. Zerdüşt hayvan kurbanını yasaklayarak Ahura Mazda'ya adak ve şükürler kurbanını telkin ettiyse de ölümünden sonra canlı kurban âdetine geri dönülmüştür.

İranlılar adak ve şükranlarını Hürmüz'e, diğer takdimelerini de kötülüğü engellemesi için Ehrimen'e arzederlerdi. Sâbiî toplumunda güvercin ve koçun kurban edildiği törenleri vaftiz olmuş rahip veya yardımcısı icra eder, kurban edilen hayvanın kutsiyetine inanıldığından vaftiz olmayanların ona dokunmasına izin verilmezdi. Günümüz ilkel kabilelerinde tanrıların yardımlarını sağlamak, gazaplarından korunmak veya günahlardan kurtulmak İçin tavuk kurbanı yaygındır. Ayrıca sığır ve köpek de kurban edilmekte, yiyecek ve içecek maddeleri sunulmaktadır.

Japon dini Şintoizm'de kurban ve takdimeler tanrılara ve ölülere, onların öfkesini yatıştırıp lütuf ve yardımlarını sağlamak veya günahlara kefaret düşüncesiyle sunulurdu. Erken

dönemlerde uygulanan insan kurbanlarının yerini sonradan hayvan kurbanları almıştır. Günümüzde pirinç ve pirinç şarabından oluşan yemek takdimeleriyle elbise ve mesken dahil üç aslî ihtiyaca tekabül eden her şey kurban olarak sunulmaktadır.

Eski Çin'de tanrılara ve ölen ataların ruhlarına onları memnun etmek ve ilâhî lutuflar elde etmek amacıyla evcil olan ve olmayan hayvanlar kurban edilir; hububat, mayalandırılmış içki, çeşitli yiyecekler ve ipek gibi takdimeler sunulurdu. Önceleri yaygın olan insan kurbanına Konfüçyüs'le birlikte son verilmiştir. İmparator tarafından kış gündönümünde göğe ve yere sunulan kurbanın önemli bir yeri vardı. En önemli takdimeler bütün ailenin bir araya geldiği, senenin ilk ve son günlerinde yapılırdı. Güneş tutulması, sel baskını, salgın hastalık, kuraklık, açlık gibi durumlarda da uygun kurbanlar sunulurdu.

Hinduizm'de kurban insanları kurtuluşa götüren yollardan biridir. Brahmanlar döneminde, kozmik gücü meydana getirdiğine inanılan ve yaratılışın sırrı, kâinatın devamının anahtarı olarak kabul edilen kurban merasimi rahiplerin nezaretinde gerçekleştirilirdi. Vedalar döneminde günlük merasimler ateşte yakılan takdimeleri, kutsal soma içkisini yere dökmeyi, atalara, yer tanrılarına ve ruhlara yiyecek takdimelerini ihtiva ederdi. Aylık takdimeler yeni ay ve dolunayda çeşitli tanrılara, özellikle fırtına tanrısı İndra'ya sunulan pastalar ve yiyeceklerdi. Fakat kefaret niyetiyle ve ilkbaharın başlangıcında bolluk düşüncesiyle, yağmurlu mevsim ve serin kış beklentisiyle rahipler tarafından bir yılda üç defa olmak üzere mevsimlik kurbanlar sunulurdu. Upanişadlar sonrası dönemde de kurban sistemi korunmuş, ancak mâbed ibadetinin ortaya çıkışı ve Budizm, Jainizm gibi yeni dinlerin muhalefeti sebebiyle giderek önemini kaybetmiştir. Çünkü Budizm ve Jainizm'de **"Ahimsa"** (hiçbir canlıyı öldürmemek) prensibi ve tenasüh inancı gereği canlı yaratıklar kurban edilmemektedir. Ancak her İki din mensupları mâbedlerinde tütsü, mum, buhur, yiyecek ve içecekler takdim ederlerdi.

Yahudilikte bazı hayvanların veya yiyeceklerin Tanrı'ya bağlılığın bir işareti olarak ve O'nun lutfunu kazanmak, affını sağlamak niyetiyle bir mezbah üzerinde tamamen ya da kısmen yok edilmesinden ibaret olan kurban ibadetinin tarihi Hz. İbrahim'e kadar götürülmektedir. Onun döneminde sığır, davar, kumru, güvercin gibi hayvanlar Tann'ya sunulurdu. İshak ve oğlu Yâ'küb tarafından da devam ettirilen kurban geleneği İsrâiloğullarınca bazı dönemlerdeki farklı uygulamalarla birlikte Kudüs'teki mabedin 70 yılında Romalılar tarafından yıkılışına kadar sürdürülmüştür.

Ahd-i Atîk'te kurbanı ifade eden en kapsamlı terim İbrânîce'de **"vermek"** anlamına gelen **"manah"** fiilinden türetilmiş, **"bir bağış veya vergi"** mânasındaki **"minha"**dır. Bu kelime hububat takdimelerini genel olarak kurbanı ve özellikle de hayvan kurbanlarını ifade etmek üzere kullanılmıştır.

Yahudilikte kurban, uygun görülen hayvanları boğazlamak suretiyle sunulan kanlı kurbanlar ve çeşitli yiyecek, su ve şarap gibi içeceklerin takdim edilmesi şeklindeki kansız kurbanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Kurbanlar günlük, haftalık, aylık, mevsimlik ve yıllık olarak sunulurdu.

Hz. İsâ zamanındaki kurban uygulamaları Ahd-i Atîk'e dayandırılmaktaysa da sonradan Hıristiyanlık'ta İsâ'yı merkezîleştiren farklı bir kurban anlayışı geliştirilmiştir. Kendisi de bir İsrailli olan İsâ dünyaya geldiğinde ailesi yahudi şeriatına uyarak kurban sunmak için Yeruşalim'e gitmiş ve İsâ'yı da götürmüş İsâ, İsrâiloğulları'nın kutladığı Pesah bayramlarına katılmıştır. Öte yandan İsâ, bir cüzzamlıyı iyi ettikten sonra Mûsâ şeriatında belirtildiği üzere

bir kurban kesmesini din kardeşiyle dargın olan birinin barıştıktan sonra takdimesini sunmasını istemiştir. Bu uygulamalara rağmen İsâ'nın çarmıha gerilmesi ve diriltilmesi inancının ardından Hıristiyanlığın Yahudilik'ten ayrı bir din mahiyeti kazanmaya başladığı bilinmektedir. Nitekim hıristiyan geleneğinde İsâ'nın havârileriyle yediği son akşam yemeğinde insanlar İçin döküldüğünden bahsettiği kanının Ahd-i Cedîd olduğuna ve insanları Tanrı ile barıştırdığına inanılmış Ahd-i Atîk Pesahı'nın icrası sayılan bu yemeğin İsâ'nın kendisini Baba'sına takdim ettiği bir âyin anlamına geldiği anlayışı benimsenmiştir.

İnciller'deki, **"İsâ'nın kanı bir çoklarının günahının bağışlanması için döküldü" "İnsanoğlu kendisine hizmet edilmeye değil, ancak hizmet etmeye ve birçokları için canını fidye olarak vermeye geldi"** ve Pavlus'un mektuplarındaki **"günah için bir kurban"** ve **"Tanrı'ya kurban"** şeklindeki ifadeleri, Hz. İsâ'yı insanlığı aslî günahtan kurtaran bir kurban olarak gören inanca esas teşkil etmiştir. Böylece hıristiyan ilahiyatında İsâ'nın haç üzerindeki ölümünün tek başına yeterli ve diğer kurban sunma fiillerini faydasız kılan biricik kurban olduğu inancı kabul edilmiş, İsâ. kendisi ilk ve son kurban olarak Ahd-i Atîk'in kurban sistemini iptal etmiştir.

İslâm'da Kurban: Önceki din ve kültürlerde farklı şekil ve amaçlarla da olsa varlığını sürdüren ve Câhiliye toplumunun dinî hayatında önemli bir yeri olan kurban âdeti İslâm dininde cinayet, şirk, israf, hayvana eziyet ve çevre kirliliği gibi olumsuz unsurlardan temizlenerek taabbüdî, malî ve sosyal nitelikleri bir arada bulunduran bir ibadet halini almıştır.

İslâm öncesi Arap toplumunda çocukların, köle ve esirlerin putlara kurban edilmesi âdetinin zayıf da olsa izlerine rastlanmakla birlikte yaygın olan, putlara hayvanların kurban edilmesi şeklindeydi. Câhiliye Arapları, belli zamanlarda veya önemli kabul ettikleri olaylar vesilesiyle gerek Kabe'deki gerekse Mekke'nin diğer bölgelerinde ve Mekke dışındaki putlarının yanında mabede olan saygılarını, putlara olan bağlılıklarını göstermek, onlara yakınlaşmak gayesiyle deve, sığır, koyun, ceylan gibi hayvanları keserek kanını onların üzerine döker, kurbanı parçalayıp bu dikili taşların üzerine bırakır, yırtıcı hayvanların ve kuşların yemesini beklerlerdi. Yarar sağlayacağı düşüncesiyle ölen kimsenin kabri başında veya cinlerden korunmak amacıyla kurban kesildiği, ayrıca yeni doğan çocuk İçin akîka kurbanı kesilerek ziyafet verildiği, bereket getireceği beklentisiyle deve veya koyunun ilk doğan yavrusunun (fera', fer'a), receb ayının ilk on gününde "atîre" adı verilen koyunun putlar için kurban edildiği bilinmektedir. İslâm döneminde Câhiliye Arapları'nın kurban âdeti tevhid inancına aykırı öğelerden temizlenerek Hz. İbrahim'in sünnetine uygun biçimde ihya edilmiş ve sosyal işlevler de yüklenerek zenginleştirilmiştir.

Putlar için hayvan kurban etme şirk, bu şekilde kesilen hayvanlar da murdar sayılmış akîka kurbanı âdeti ana hatlarıyla İslâm döneminde korunmuş, son iki tür kurban ise Allah için olması kaydıyla İslâm'ın ilk dönemlerinde caiz görülmüşken daha sonra **"İslâm'da ne fera' ne de atîre vardır"** (Buhârî, "'Akîka", 3, 4; Müslim, "Edâhî", 38) hadisiyle yasaklanmıştır.

Kur'an'da ayrıntısı verilmeksizin Hz. Âdem'in iki oğlunun Allah'a kurban takdim ettiklerinden söz edilir ve ilâhî dinlerin hepsinde kurban hükmünün konulduğu bildirilir. Kur'an'da hac ibadeti esnasında kesilecek kurbanlarla ilgili bazı hükümler yer alsa da dolaylı bir işaret hariç hac dışındaki kurban ibadetine temas edilmez. İbadetler konusunda takip edilen teşri' siyasetine uygun olarak gerek hac ve umre yapanların gerekse diğer şahısların kurban kesme yükümlülüğü ve diğer kurban türleri hakkındaki hükümler Hz. Peygamber'in söz ve uygulamasıyla belirlenmiştir. Resûl-i Ekrem'in hicretin 2. yılından (624) itibaren kurban

bayramlarında kurban kesmeye başlaması, hac ve umre esnasındaki uygulaması ve kurbanla ilgili çeşitli açıklamalarından oluşan zengin hadis rivayeti bu alandaki dinî geleneğin, fıkhî yorum ve değerlendirmelerin ana zeminini teşkil etmiştir.

İbadetlerde fert ve toplum yararıyla açıklanabilir unsurlarla taabbüdî nitelik taşıyan ve Allah'a bağlılığı temsil eden simgesel davranışlar çok defa bir arada bulunur. Ancak malî bir ibadet olan kurbanda taabbüdî yönler de bulunmakla birlikte fert ve toplum yararı daha ön plandadır. Kurbanı hayvanın eti veya derisi için kesiminden (zebh, tezkiye) ayıran temel fark, onun Allah'ın rızâsını kazanma ve isteğine boyun eğme gayesiyle kesilmiş olmasıdır. İbadetin özünü teşkil eden bu gaye ancak şâriin bildirdiği şekil şartlarına uyulduğunda gerçekleşmiş olur. Bu yönüyle kurban ibadetinin özü ve biçimselliği dinî bildirime dayanır. Kesilen kurbanın etinin yenmesi, derisi ve diğer parçalarından âzami ölçüde yararlanılması ibadetin özüyle alâkalı bir gereklilik olmayıp ikinci derecede yararlar, ibadetin dünyevî boyutu ve anlamı olarak görülebilir. Klasik doktrinde kurban ibadetinin rüknünün kan akıtma olarak belirlenmesi de mücerret bir itlaf ameliyesi değil, bu ibadette derunî bir hal olan kulluk bilinç ve iradesini temsil eden ve yükümlülüğün en alt sınırında bulunan objektif bir işlemin kriter olarak seçilmesi anlamını taşır.

Kişi kurban kesmekle Allah'ın emrine boyun eğmiş ve kulluk bilincini koruduğunu canlı bir biçimde ortaya koymuş olur. Bunu yaparken de malını Allah için telef etmesi değil en yakınlarından başlayarak insanlara yararlı olacak tarzda gerçekleştirmesi istenmiştir. Kur'an'da kurbanın kan ve etinin değil kesenlerin dinî duyarlılıklarının (takva) Allah'a ulaşacağının belirtilmesi buna işaret eder. Kurban Allah'a verdiği nimetlerden dolayı şükür anlamı da taşır. Müminler her kurban kesiminde, Hz. İbrahim ile oğlu İsmail'in Cenâb-ı Hakk'ın buyruğuna mutlak itaat konusunda verdikleri, Kur'an'da da özetle aktarılan başarılı sınavın hâtırasını tazelemiş ve kendilerinin de benzeri bir itaate hazır olduklarını simgesel davranışla göstermiş olmaktadırlar.

Kurban toplumda kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma ruhunu canlı tutar; sosyal adaletin gerçekleşmesine katkıda bulunur. Özellikle et satın alma imkânı bulunmayan veya çok sınırlı olan yoksulların bulunduğu ortamlarda onun bu rolünü daha belirgin biçimde görmek mümkündür. Zengine malını Allah'ın rızâsı, yardımlaşma ve başkalarıyla paylaşma yolunda harcama zevk ve alışkanlığını verir; onu cimrilik hastalığından, dünya malına tutkunluktan kurtarır. Fakirin de varlıklı kullar aracılığıyla Allah'a şükretmesine, dünya nimetinin yeryüzündeki dağılımı konusunda karamsarlık ve düşmanlıktan kendini kurtarmasına ve kendini toplumunun bir üyesi olarak hissetmesine vesile olur. Kurban ibadetinin yararı sadece sosyal dayanışma ve malî yardıma indirgenemeyeceği. her ibadetin öz ve biçim olarak ayrı anlam ve hikmetleri bulunduğu için kurban yerine başka bir ibadetin ikame edilmesi, meselâ kurbanın parasının dağıtılması, fakirlere gıda yardımı yapılması, namaz kılınıp oruç tutulması caiz görülmez.

(Kaynaklar ve geniş bilgi için bkz. Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, Kurban Md.)

Ahzab suresi, 53. ayetinde belirtildiği üzere; Peygamberimiz'in (s.a.) eşlerinin evlenmeleri neden yasaklanmıştır?

Ahzab suresi, 53. Ayet:

"Ey iman edenler! Peygamberin evlerine vaktine bakmaksızın ve yemeğe izin verilmedikçe girmeyin. Fakat çağırıldığınız vakit girin. Yemeği yediğinizde de hemen dağılın. Sohbet etmek için de izinsiz girmeyin. Çünkü bu haliniz Peygambere eziyet veriyor, ama o sizden utanıyor. Fakat Allah gerçeği söylemekten utanmaz. Hem O'nun hanımlarına bir ihtiyaç soracağınız vakit de perde arkasından sorun. Böyle yapmanız hem sizin kalbleriniz ve hem de onların kalbleri için daha temizdir. Hem sizin Resulullah'a eziyet etmeye hakkınız yoktur. Ondan sonra hanımlarını da ebediyyen nikâh edemezsiniz. Çünkü bu Allah katında çok büyük bir günahtır."

«Allah'ın peygamberini incitmeniz ve kendisinden sonra O'nun eşleriyle evlenmeniz size asla helâl değildir. Böyle bir şey yapmanız Allah yanında çok büyük (bir günah)tır.»

Peygamber (A.S.) Efendimiz nasıl bütün mü'minlerin en yakın dostu İse, eşleri de bütün mü'minlerin anneleridir. Onlardan her biri Peygamber mektebinde eğitilip yetiştirilen örnek hanımlardır. Hayatlarının her cephesi diğer kadınlara ışık tutacak özelliktedir. O bakımdan Peygamber (A.S.) Efendimiz'in vefatından sonra hayatta kalan eşleriyle herhangi bir mü'minin evlenmesi kesinlikle yasaklanıp en büyük günahlardan sayılmıştır.

Artık bu konuda kalbinde bir şeyler gizleyenler de uyarılıyor ve daha nezih düşünmeleri, daha saygılı olmaları isteniliyor.

(bk. Celal Yıldırım, İlmin Işığında Asrın Kur’an Tefsiri, Anadolu Yayınları: 9/4887.)

“Ayrılığa kavuşsaydık, Ona kendi acısını tattırırdık" anlamındaki sözün İbn Arabi’ye ait olduğu doğru mudur, doğruysa nasıl anlamak gerekir?

Bu sözün kaynağını bulmadık.

Bununla beraber, bu sözü şöyle anlayabiliriz:

“Eğer ayrılık denen yakıcı kavramın mücessem bir şekline, bir timsaline ulaşabilseydik, ona da ayrılığı tattıracaktık. Ta ki, ayrılığın ne kadar acı çektiren bir unsur olduğunu ona da gösterecektik ki, bir daha aşık-maşuk arasına girmenin ne kadar kötü olduğunu anlasın ve bir daha böyle sahnede yer almasın diye..”

Bu ifadeyi şöyle bir tanzir metoduyla daha iyi anlayabiliriz. Örneğin: “Eğer gücüm yetse, bir gün bu ölüme ölüm acısını tattıracağım ki, ölümün ne demek olduğunu yakından bilip anlasın..”

Bu gibi ifadeler tahakkuk etmesi mümkün olmamakla beraber, konunun önemini göstermek için seslendirilen mecaz ve temenni kabilinden ifadelerdir. Meşhur şairin şu ifadeleri de buna dahildir:

“Keşke gençliğim tekrar geri gelseydi de ihtiyarlığın başıma neler getirdiğini şikayet etseydim..”

"Ey mutmain (tatmin olmuş) nefis! Razı olmuş ve rızaya ermiş olarak dön Rabbine!" (Fecr 27-28) ayetlerinde geçen Allah´tan razı olmaktan maksat nedir? Bizim Allah´tan razı olmamız haddimizi aşmak değil midir?

Önce şunu belirtelim ki, ayette meal olarak yer alan **"razı olmuş nefis"** ifadesinde nefsin/insanın kimden razı olduğuna dair herhangi bir açıklama yoktur. Bu sebeple, bu ifadeyi **"Allah'tan razı olmak"** şeklinde yorumlamak, ayetin ifadesinden anlaşılması gereken zorunlu ve tek bir açıklama şekli değildir.

Nitekim tefsirlerin önemli bir kısmında **"Nefsin razı olması"**nı, onun **kendisine verilen nimetlere razı olması** veya **kendi içinde hoşnutluk duyması** şeklinde açıklanmıştır(bk. İbn Kesir, Beyzavî, Kurtubî, İbn Aşur, ilgili ayetin tefsiri).

Bununla beraber, bu ifadeyi **"nefsin/kişinin Allah'tan razı olması"** şeklinde anlamakta da bir sakıncanın olduğunu düşünmüyoruz. **Allah'ı sevdiğimiz gibi, ondan hoşnut da oluyoruz, ondan razı da oluyoruz.**

Problem, rıza kavramını algılama biçimindedir. Halbuki Allah'ın sıfatları ile insanların sıfatları arasında fark olduğu gibi, Allah'ın rızası ile insanın rızası narasında da fark vardır.

Allah'ın insandan razı olması demek, onu pek çok lütuf ve ikramlarına mazhar kılması demektir. Oysa **insanın Allah'tan razı olması** -bu açıdan- Allah için hiç bir değer ifade etmez, ona bir iyilik yapma gibi bir hususa işaret etmez.

Bununla beraber, insanın -dünyada da- Allah'tan razı olması, insanın kendisi için bir değer ifade etmektedir. Allah'tan razı olmak, bir manada **Allah'ın kaderine, onun hükümlerine razı olmak** demektir.

Bu ayette ise, özellikle, Allah'ın kendisine karşı gösterdiği lütuf, merhamet, kendisine yaptığı ihsan ve ikramlarından duyduğu memnuniyeti, minnettarlığı ifade etmektedir. Nitekim bazı tefsirciler bu ifadeyi **"Allah'ın kendisine verdiği nimetler sebebiyle, nefsin ondan razı olduğu"** şeklinde açıklamıştır(bk. Nesefî, ilgili ayetin tefsiri)

"Allah'ı Rab, beni de Peygamber bilene, Cehennem haram olur." anlamına gelen bir hadis var mıdır?

"Kim 'Allah'ı rab, İslam'ı din, Muhammed'i peygamber olarak kabul ettim' derse, cennet ona vacip olur/cennete girmeyi hak eder" (Hâkim, 1/518) anlamında hadis vardır. Zehebî bu hadisin sahih olduğunu belirtmiştir(Hakim, a.y).

Bu hadisin manası şu olabilir: **İman esaslarına iman eden ve gereğini amelle yerine getirenler cenneti hak eder.** Söz konusu hususları kabul etmek imanın gereği olduğu gibi, bunlara uygun amel etmek de bu imanın samimiyetinin göstergesi olacaktır.

Dikkat edilmesi gereken önemli noktalardan biri, **"Allah'ı rab"** olarak kabul etmek.. Yani, Allah'ın insanı terbiye etmeye yönelik bütün emir ve yasaklarına can-u gönülden taraftar olmak, gücü yettiği nispette onlara riayet etmek, başına gelen sıkıntıları da "ilahî terbiye" çerçevesinde görüp rıza göstermek gibi çok ince ve geniş bir iman- islam şuur aktivitesine sahip olmak demektir.

Keza, Hz. Muhammed'e ve İslam dinine razı olmak demek, **kitap ve sünnete iman etmek ve onları hayatına tatbik etmek** anlamına gelir. Yoksa sadece onları diliyle söylemek yeterli olmaz. Nitekim imanın tarifi: "dil ile ikrar, kalp ile tasdik ve (tamamlayıcı bir parça olarak da) organlarıyla amel etmek" şeklinde yapılmıştır. Hayatı boyunca, emir ve yasakları çiğneyip vicdanı hiç sızlamamış olan bir kimsenin içinde iman ne kadar barınabilir?

Bu gibi hadislerin çok derin ve kapsamlı genişliği olmakla beraber, dış görünüşü itibariyle kolaylığı ifade eden bir üslup ihtiva etmeleri, insanları ümitsizlikten kurtarma adına kullanılan bir irşat üslubudur. Nitekim, **"kim halis olarak -la ilahe illallah-" derse cennete girer"** şeklinde sahih hadisler de vardır. İşte bu işin halis ve samimi olduğunu gösteren bu imanının gereği olan ameldir.

Bir şey daha var, o da şudur: bir kimse iman esaslarına samimi olarak iman ettiği halde, herhangi bir amel yapmaya fırsat bulmadan ölürse o da cennete girecektir. Nitekim bazı sahabiler iman ettikten sonra bir tek farz namazı kılmadan savaşa katılıp şehit olmuşlardır.

İlave bilgi için tıklayınız:

"La ilahe illallah diyeni cehennem ateşi yakmaz" hadisi hakkında bilgi..

Okunan dualara yapılan ibadetlere verilen sevaplarla ilgili rivayetler var. İbadetlere vadedilen netice ve sevaplara kavuşmanın şartları nelerdir? O duayı her okuyan ve o ibadeti yapan herkes o sevabı ve mükafatı alabilir mi?

Hz. Meryem´in babası Kur´an´da İmran olarak geçiyor. Batılılar ise Joachim diyor. Bu iki isim arasında köken veya anlam olarak bir bağlantı var mıdır?

İmran, Kur'ân-ı Kerîm'de Hz. Meryem'in babasının adı olarak geçmektedir.

İmran kelimesinin aslının İbrânîce Amram olduğu söylendiği gibi Süryânîce'den geldiği de ileri sürülmektedir. Öte yandan Arapça amr kökünden türediği, İslâm'dan önce Arabistan'da kullanıldığı, Safevî kitabelerinde bu isme rastlandığı nakledilmektedir. Ancak Meryem'in babasının adı olması sebebiyle kelimenin **İbranî menşeli** olduğunu kabul etmek daha isabetli görünmektedir. (Jeffery, s. 217)

Âl-i İmrân sûresinin 33. âyetinde Âdem'in, Nuh'un, İbrahim ailesiyle İmrân ailesinin seçilip âlemlere üstün kılındığı belirtilmektedir. Aynı sûrenin 35. âyetinde İmrân'ın karısının doğacak çocuğu rabbe adadığını ve ona Meryem adını verdiğini bildiren kısımdan ve Tahrim sûresinde (66/12) "İmrân kızı Meryem" ifadesinden anlaşıldığına göre **İmrân ailesinden maksat Hz. Meryem ile oğlu İsâ'dır.**

Tevrat'a göre İmrân (Amram) Hz. Mûsâ, Hârûn ve kız kardeşleri Meryem'in Miriam-Miryâm babası olup İsâ'nın annesi Meryem'le bir alâkası yoktur. Amram, Yakub'un torunu Kohat'ın oğludur. (Sayılar, 26/59; I. Tarihler, 6/2-3; 23/12-13)

Kur'an'da adı geçen İmrân'ın kim olduğu hususunda İslâm âlimleri tarafından farklı görüşler ileri sürülmüştür. Mukâtil, **"İmrân ailesi"** ifadesindeki İmrân'ın Mûsâ ve Harun'un babası olup şeceresinin Hz. Yakub'a dayandığını söylemekte, Kelbî ise Meryem'in babası ve Hz. Süleyman'ın soyundan olduğunu nakletmektedir. (Kurtubî, 4/63)

Ancak aynı adı taşıyan sûrede Âl-i İmrân ile alâkalı olarak anlatılanlar dikkate alındığında **İmrân'ın Hz. Musa'nın değil Hz. Meryem'in babası olduğu anlaşılır.** Zemahşerî, Âl-İ İmrân hakkında bilgi verirken bunların, İmrân b. Yashur'un çocukları Mûsâ ve Hârûn veya İmrân b. Masan'ın kızı Meryem ile oğlu İsâ olduklarına dair rivayetleri naklettikten sonra bu iki İmrân arasında 1800 yıl bulunduğunu belirtir ve âyetteki **İmrân'ın Hz. Meryem'in babası** olduğunu kaydeder. (el-Keşşâf, 1/185)

Hıristiyanlara göre Meryem'in babası Ahd-i Cedîd'de zikredilmemekte, apokrif kabul edilen İnciller'den Protovengelium'da isminin Yoakim (Joachim) olduğu belirtilmektedir. Yine bu apokrif İncil'de Meryem'in dedesi Mathan'ın Meryem, Sobe ve Hannah adlarında üç kızı olduğu, kızlardan Sobe'nin Zekeriyyâ'nın hanımı Elisabeth'in annesi, Hannah'ın da Bakire Meryem'in annesi olduğu nakledilmektedir. (F. Vigouroux. "Anne", DB,1/1 S. 629)

Kur'an'da Meryem ayrıca Harun'un kız kardeşi olarak tanıtılmış, İsâ'yı dünyaya getirdikten sonra kavmi kendisini. **"Ey Harun'un kız kardeşi! Senin baban kötü bir insan değildi; annen de iffetsiz değildi"** diyerek babasız bir çocuk dünyaya getirdiği için kınamıştır. (Meryem 19/28)

Kitâb-ı Mukaddes literatürü çerçevesinde bilinen yegâne Hârûn, Hz. Mûsâ ile Meryem'in kardeşi Harun'dur. İmrân da (Amram) bunların babası olduğu için Hıristiyanlar, İslâmî kaynaklarda bir taraftan Hz. İsâ'nın annesi Meryem'in Hârûn'un kız kardeşi olarak takdim

edilmesini (Meryem 19/28), diğer taraftan İmrân'ın Hz. Mûsâ, Hârûn ve kız kardeşleri Meryem'in babası iken Hz. İsâ'nın annesi Meryem'in babası olarak gösterilmesini iki Meryem'in karıştırılması olarak değerlendirmektedir.

Müslümanlara göre ise iki İmrân, iki Hârûn ve iki Meryem'in mevcudiyeti görüşünden hareketle birinci grup, Hârûn ve kız kardeşi Meryem ile babaları İmrân'dan; ikinci grup İmrân, kızı Meryem ve Meryem'in erkek kardeşi Hârûn'dan oluşmaktadır. Mûsâ, Hârûn ve Meryem ile babaları Amram Tevrat'ta yer almakta, dolayısıyla yahudiler ve hıristiyanlarca bilinmektedir. Ancak Hz. Meryem'in babası yalnız Kur'an'da İmrân diye adlandırılmakta ve hiçbir hıristiyan kaynağında Meryem'in babasının adı olarak yer almamakta, yine Hz. İsâ'nın annesi Meryem'in Hârûn adında bir kardeşinin mevcudiyeti bilinmemektedir.

Böylece müfessirler biri Musa'nın, diğeri Meryem'in babası olmak üzere iki İmrân bulunduğunu. Kur'an'da adı geçen İmrân'ın Meryem'in babası olduğunu kaydetmek¬tedir.

Hz. Musa'nın babası İmrân'ın şeceresi İmrân b. Yashur b. Kahes (Fahas) b. Levi b. Yakub b. İshak; Hz. Meryem'in babası İmrân'ın şeceresi de İsâ b. Meryem b. İmrân b. Masan (Matan) b. Süleyman b. Dâvûd b. İşa b. Yehuza b. Yakub b. İshak olarak verilmektedir. (Zemahşerî, 1/185; Kurtubî, 4/63)

Muhammed Hamîdullah'a göre Kur'an'daki **"imreetü İmrân"** ifadesi **"İmrân'ın soyundan gelen kadın"** anlamındadır ve burada İmrân bir şahıs adından çok kabile adı olarak anılmaktadır. Hamîdullah, **"Ey Harun'un kız kardeşi"** olarak tercüme edilen âyeti (Meryem 19/28) **"Harun'un kızı, ey kız kardeş"** şeklinde çevirmekte ve Harun'un soyundan gelen kız kardeş diye anlamaktadır. Zira Arapça'da **"uht/kardeş"** kelimesi bir kabilenin mensubu için de kullanılmaktadır. (Lesaint Coran, s. 54, 307; ayrıca bk. Arnaldez, s. 33-34)

Batılı âlimlerin yukarıda zikredilen tenkitleri kutsal kitaplarındaki ifadelerle çelişmektedir. Luka İncili'ne göre Zekeriyyâ'nın eşi Elisabeth, Hz. İsâ'nın annesi Meryem'in akrabası olup Hârûn kızlarındandı. (İncil, 1/5, 36) Meryem'in annesiyle Yahya'nın annesinin kardeş oldukları kabul edilmektedir. (DB, 2/2, s. 1689) Zekeriyyâ, Abiya ailesinden bir kâhin (l. Tarihler, 24/10; Luka, 1/5) eşi Elisabeth de ruhban sınıfından bir aileye mensup olup babası yoluyla Harun'un soyundan ve Levi kabilesindendir, dolayısıyla Hz. Harun'un kızlarındandır. (DB, 2/2, s. 1689) Bu geleneğe sahip bulunan halkın, böyle bir aileden gelen ve mabede adanan Meryem'e **"Harun'un kız kardeşi"** demesi tabiidir. (bk. TDV İslam Ansiklopedisi, İmran md.)

"Şu altı şey gelmeden önce (ibadet sayılan iyi) amelleri işlemeye acele ediniz.." hadisini açıklayabilir misiniz, neden acele etmemiz gerekir?

lgili hadis şöyledir:

"Şu altı şeyden önce (ahirete bakan) iyi ameller işlemekte acele edin: "Güneşin battığı yerden doğması, Duhân, Dâbbetü'l-arz, Deccâl, her birinize özel olan ölüm ve (sizin salih amelinize engel olacak) âmme hizmeti." (İbn Mace, Fiten, 28)

Başka bir hadis rivayeti de şöyledir:

"Yedi şey gelmezden önce hayırlı amelleri işlemeye devam edin, neyi bekliyorsunuz? Her şeyi unutturacak yoksulluğu mu, azdırıp saptıran zenginliği mi? Bedeni ve tüm güçleri bozan hastalığı mı? Bunaklık meydana getiren ihtiyarlığı mı? Ansızın geliveren ölümü mü? Yoksa gelmesi beklenen Deccâl fitnesini mi? Yoksa kıyamet saatini mi bekliyorsunuz? Ki onun gelmesi daha dehşetli ve daha acıdır." (Tirmizi, Zühd, 3)

Bu dünyada her şey fani olduğu gibi insan da fanidir, yani geçici bir müddet için burada bulunmaktadır. İnsana verilen müddet ve imkanlar da sınırlıdır, geçicidir. İhsan edilen bu imkan ve zamanı, en kıymetli yerde kullanmalı ve bunun için de acele etmelidir.

Her ibadeti zamanında ve sanki son ibadetimiz gibi yapmaya gayret göstermeliyiz.

Her günahı da terk etmeli ve "eğer bu günahı işlersem, günah işlerken ölebilirim" diyerek, o günaha yönelmekten sakınmalıyız.

İster ibadetleri terk ederek, isterse günahları işleyerek yaptığımız her hataya hemen son vererek de acele etmeliyiz. **"Sonra başlarım"** veya **"sonra yaparım"** demek gibi şeytanî bir hileye düşmeden, ibadetleri yapmaya başlamalı, günahları bırakmaya niyet edip uygulamalıyız.

Hadislerde geçen konular ise birer örnektir. Bunlar başka rivayetlerle çoğaltılabilir. Önemli olan bu sayılanlar ve benzerleri başımıza gelmeden önce sanki hemen geliverecekmiş gibi tedbir almaktır. Ona göre bir hayat tarzı sürmektir. Hiçbir hayrı sonraya bırakmamak ve hiçbir günaha yönelmemektir. Eğer bir hata yaptıysak hemen tövbe etmek ve bir daha ona dönmemektir.

Konuyla ilgili şu ayetler de son derece mandirdır:

"Herhangi birinize ölüm gelip de, "Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!" demeden önce, size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın." (Münafikun, 63/10)

"Nihayet onlardan birine ölüm gelince, "Rabbim! Beni dünyaya geri gönder ki, terk ettiğim dünyada salih bir amel yapayım" der. Hayır! Bu sadece onun söylediği (boş) bir sözden ibarettir. (Müminun, 23/99-100)

"Yahut azabı gördüğünde, “Keşke benim için dünyaya bir dönüş daha olsa da iyilik yapanlardan olsam” demesin." (Zümer, 39/58)

Onun için bize emanet olan zamanı ve bize tanınan fırsatları en iyi şekil değerlendirmek, yapılması gerekenleri vaktinde yapmak gerekir. Nitekim bir hadislerinde Peygamberimiz bizleri şöyle uyarmıştır: **“Şu beş şey gelmeden, beş şeyin kıymetini bil: Ölüm gelmeden hayatının, hastalık gelmeden, sağlığının, meşguliyet gelmeden boş vaktinin, ihtiyarlık gelmeden gençliğinin, fakirlik gelmeden zenginliğinin kıymetini bil...”** (Münavî, Feyzu’l-Kadîr, 2/16)

İlave bilgi için tıklayınız:

"Yarıncılar/erteleyenler helak oldu" şeklinde bir hadis var mıdır? Varsa ne demektir?

Kur'an'da kıyamet alametleri yazıyor mu? Kıyamet alametleri nelerdir? Nasıl ve kimler gelince ve hangi olaylara binaen kopacaktır?

"Mü'minin rüyası, peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür." Hadiste geçen "peygamberliğin kırk altı cüzü" ne demektir?

Ebu Hüreyre (radıyallahu anh) anlatıyor: **"Resûlullah (aleyhissalâtu vesselâm) buyurdular ki: "Zaman yaklaşınca, mü'minin rüyası, neredeyse yalan söylemeyecek. Esasen mü'minin rüyası, peygamberliğin kırk altı cüzünden bir cüzdür."** Buharî'nin rivayetinde şu ziyade var: **"Peygamberlikten cüz olan şey yalan olamaz."** [Buharî, Ta'bir 26; Müslim, Rüya 8, (2263); Tirmizî,Rüya 1, (2271); Ebu Dâvud, Edeb 96, (5019).]

Sadedinde olduğumuz hadis, mü'minin rüyasını peygamberliğin kırk altı cüzünden biri ilan etmektedir. Mevzuyu bir başka babta tahlil eden İbnu Hacer, bu mesele üzerine muhtelif hadislerde gelen farklı rakamları kaydeder. Buna göre, on kadar farklı hadisten her biri değişik rakamlar vermektedir. En azına göre, rüya, peygamberliğin yirmi altıda biridir, en çocuğuna göre de yetmiş altıda biridir. Arada kırkta, kırk dörtte, kırk beşte, kırk altıda, kırk yedide, kırk dokuzda, ellide, yetmişte bir rakamları geçmektedir. Hadisler sıhatçe farklıdır. İbnu Hacer, "Mutlak olarak en sahihi birincisidir, onu "yetmişte bir" rivayeti takip eder" der. Farklı görüşleri 15'e kadar çıkaranlara ayrıca dikkat çeker.

Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in vefatıyla, nübüvvetin de kesilmiş olması sebebiyle, rüyanın nübüvvetten bir cüz sayılması meselenin izahı zorca bir mesele olduğuna dikkat çektikten sonra İbnu Hacer şunu söyler: "Bu fikre cevap olarak dendi ki: "Rüya eğer Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'den vâki olmuş ise, bu gerçekten nübüvvetten bir parçadır. Şayet bir başkasından vâki olmuş ise mecâzen nübüvvetten bir parçadır."

Hattabî demiştir ki: "Dendiğine göre, rüya, nübüvvete uygun olarak gelir, ancak, bu onun devam eden cüz'ü demek değildir."

Şöyle de denmiştir: "Bunun mânası: Rüya nübüvvet ilminden bir cüzdür. Zîra nübüvvet kesilmiş olsa da ilmi bâkidir."

İbnu Battâl, nübüvvet kelimesinin lügat mânasından hareket ederek der ki; "Nübüvvet, inbâ kelimesinden alınmadır, bu da lügat olarak i'lâm (duyurmak) demektir. Bu mânâya göre, rüya, Allah'tan gelen ve yalan bulunmayan sâdık bir haber olması ve nübüvvetin de Allah'tan gelen ve kizbin câiz olmadığı haber olması haysiyetiyle rüya ile, nübüvvet arasında -haberdeki doğruluk noktasından- benzerlik kurulmuştur."

Rüyanın peygamberlikten bir cüz olması meselesini bazı âlimler de şöyle izah etmişlerdir: "Cenab-ı Hakk, Peygamberine altı ay rüyada hitab etti. Bu altı aydan sonra, ömrü boyunca, yirmi üç yıl uyanık halde hitab etti. Bu altı aylık müddet yirmi üç yıla nisbet edilince kırk altıda bir eder.

İbnu Battâl bu izahı iki noktadan tutarsız bulmuştur:

1- Hz. Peygamber'in bi'setten sonraki ömrünün miktarı ihtilâflıdır.

2- "Rüya, nübüvvetin yetmiş cüzünden biridir" diyen rivayet mânasız kalacaktır.

İbnu Hacer bu konuda ulemânın muhtelif tez ve antitezlerini beyan ettikten sonra sayıların farklılığını şöyle bir izahla çözmeye çalışır: "Sayılardaki farklılıklar, Hz. Peygamber (aleyhissalâtu vesselâm)'in bu meseleyi beyan ettiği zamanların farklı olmasından ileri gelir. Şöyle ki: Kendisine vahyin gelmesinden on üç senenin dolumunda, rüyanın peygamberliğin yirmi altı cüzünden bir cüz olduğunu söylemiş olmalı, bu ise hicret zamanına rastlar. Yirmi yılın dolumunda kırkta bir; yirmi iki yılın dolumunda kırk dörtte bir; ondan sonra kırk beşte bir; sonra hayatının sonunda kırk altıda bir demiş olmalı. Kırktan sonraki rivayetler ise zayıftır. Ellide biri diyen rivâyetin küsûratı ifade etmesi ihtimal dahilindedir. Yetmişte bir diyen rivayet ise mübâlağa içindir, bunun dışındakiler zâten sâbit değildir. Böylesi bir irtibatlamada teâruz mevcut değildir..."

İbnu Ebî Cemre, "Ahirzamanda mü'minin rüyası neredeyse yalan söylemez" hadisini şöyle anlar: "Rüya, o zaman, tâbire ihtiyaç göstermeyecek bir açıklıkta olur, ona yalan da karışmaz. Bu, daha önceki rüyaların hilafı bir durumdur. Zîra, önceki zamanda görülen rüyaların te'vili kapalıdır, sâdece tâbirciler açıklayabilir, üstelik tâbircinin dediği gibi de çıkmayabilir. Böylece onlara yalanın da girmiş olduğunu anlarız... Bunun âhirzamana has kılınmasındaki hikmet, mü'min, o zamanda garib (yalnız, hâmisiz) olacağından dolayıdır... Bu sebeple o vakit mü'minin dostu ve yardımcısı pek azdır. Allah, onlara rüyayı sadıka ile ikramda bulunur. Hadislerde, mü'minin rüyası nübüvvetin kaçta kaçı olduğuna dair rivayetten rivayete değişen ihtilâfı bu sebeple izah etmek mümkündür. Ve şöyle denebilir: **"Kıyametin yakınlığı arttıkça, rüyanın doğruluğu daha da artacak ve böylece nübüvvetten cüz olma nisbeti de arttığı için sayı düşecektir."**

İbnu Battâl, kıyamete yakın rüyaların sâdık olma keyfiyetini şöyle izah eder: "Kıyamet yaklaşınca ilmin çoğu kaldırılacak, dine ait meâlim (din öğretimi yapan müesseseler), kargaşa ve fitneler sebebiyle indirâs ve inkıraza uğrayarak yok olacaklar. İnsanlar, (peygamber beklenen) fetret devri insanları gibi dinin kaybolması sebebiyle bir münzir (korkutucu mürşid) ve bir müceddid'e muhtaç hale gelecekler. Nitekim geçmiş ümmetleri de peygamberler inzâr etmiş (cehennemle korkutmuş) idiler. Bir yandan Peygamberimiz Hz. Muhammed (aleyhissalâtu vesselâm)'in son peygamber olması, bir yandan da mezkur zamanın fetret devrine benzemesi, insanlara yasaklanan yeni bir nübüvvet eksikliğini bir başka şeyle telâfi etmeyi gerekli kılacaktır. **İşte bu da, esas itibarıyla cennetle müjdeleyip cehennemle korkutmaktan ibaret olan nübüvvetin bir cüzü kılınan rüyayı sâdıkadır."**

RÜYANIN MAHİYETİ NEDİR?

Rüyanın mahiyetini açıklama sadedinde insanlar, eskiden beri uğraşmışlar farklı izahlar getirmişlerdir: Tabibler, felsefeciler, başka dinlere mensup olanlar vs. bunlardan hiçbirinin izahı, diğerine benzemez. Mâzirî'nin değerlendirmesiyle, ileri sürülen iddialar, çoğunluk itibariyle münker ve bâtıldır. "Çünkü, der, akılla idrak edilip, üzerine delil getirilemeyen şeyleri anlamaya çalışmışlar, kesin iddialarda bulunmuşlardır. Halbuki "olabilir" diye ihtimalle söz edilecek yerde kesin hükümde bulunmak hatadır."

Kurtubî, şeriat alimleri dışında kalanların rüya konusunda birbirine zıt, tutarsız iddialarda bulunmalarını, onların bu işi yaparken, peygamberlerin gösterdiği doğru yoldan ayrılmalarıyla izah eder. Ona göre, rüya, nefse ait idraklerdir. Halbuki nefsin hakikatı bizce meçhuldür, bilinemez. Durum böyle olunca, kendisi meçhul olan nefsin idrâk ettiği şeyleri (rüyayı) anlayamamamız, bilemememiz çok daha normaldir, tabiidir. Biz daha ziyade göz ve kulakla idrak edilen şeyleri anlayabiliriz.

İslâm âlimlerinin rüya ile ilgili tavsiflerinde bazı tâbirat farklılıklarına rastlanırsa da özde ve esasta birleşirler. Buna göre, rüya, Allah'ın yaratmasıyla vukua gelen bir hadisedir. Yaratma işinde şeytan ve melek vasıta kılınmaktadır. Rüyanın sâdık ve sâlih olanı var, kâzip ve gayr-ı sâlih olanı var. Tâbir suretiyle rüyanın medlûlüne yaklaşılabilir.

Ebu Bekr İbnu'l-Arabî şöyle der: "Rüya, Cenab-ı Hakk'ın melek veya şeytan vasıtasıyla, insanın kalb ve şuuruna hakikat veya kinâye olarak koyduğu ruhî idraklerdir. Bunlar ya açıktır ya da karmakarışık şeylerdir. Rüyanın uyanık haldeki benzeri, zihne gelen hatıralardır. Zîra bunlar bazan belli bir maksada uygun olarak intizam dahilinde zihne doğar, bazan da intizamsız ve karmakarışık şekilde hayale dökülürler."

Bir başka izaha göre: "Allah, melek vasıtasıyla, uyuyanın idrak mahalline (şuur, kalb) görülen şeyleri atar. Bu atılanlar orada duygularla algılanan suretlere bürünür. Bunlar bazan haricen mevcut olmamakla birlikte aklen idrak edilen ma'kul mânalarının misalleridir. Bu görülenler, her iki halde de mübeşşir (iyinin habercisi) veya münzir (kötünün habercisi) olabilirler."

Ayrıca rüya: "Olmuş veya olacaklar için Allah'ın alem kıldığı şeyin hayalde teşekkül eden misâllerinin uyku esnasında enfüsî olarak idrâk edilmesidir" diye de târif edilmiştir.

RÜYA CİHETİYLE İNSANLAR ÜÇ KISIMDIR

İslâm âlimleri, bu mevzuda vârid olan hadisleri değerlendirerek insanları üç gruba ayırırlar:

1- Peygamberler: Bunların rüyalarının hepsi doğrudur. Bazan da tâbir gerektiren şeyler görebilirler.

2- Sâlihler: Bunların rüyaları çoğunluk itibarıyla doğrudur. Bunlar da bazan tâbire muhtaç olmayacak açıklıkta görürler.

3- Diğer insanlar: Bunlar, doğru ve doğru olmayan her ikisini de görürler. Bunlar üç kısımdır.

a) Mestur (hali kapalı) olanlar: Bunların rüyaları halleriyle muvazi gider.

b) Fâsıklar: "Bunların rüyası çoğunlukla edğâs (karışık, mânasız)dır. Doğru kısmı pek azdır.

c) Kâfirler: Bunların rüyasında sıdk iyice azdır.

Bu duruma: "Rüyaca en doğruları, sözce en doğrularıdır" hadisi işaret eder.

MÜ'MİNİN RÜYASI:

Ebu Bekr İbnu'l-Arabî der ki: "Salih mü'minin rüyası, nübüvvetin cüzü olduğu söylenen rüyadır. Mü'minin "sâlih" olması demek, istikamet ve nizam üzere olması demektir... Buna göre, fâsıkın rüyası peygamberliğin cüzlerinden sayılmaz. Mamafih en uzak cüzü sayılır diyen de olmuştur. Fakat kâfirin rüyası hiçbir surette sayılmaz.

Kurtubî der ki: "Sâdık ve sâlih mü'min, hâli, peygamberlerin haline uyan ve bu sebeple peygamberlere ikram edilmiş olan "gayba ıttılâ"ın bir neviyle kendisine ikram olunmuş

bulunan kimsedir. Kâfir, fâsık ve karışık kimseye gelince, bunların rüyası bazan sâdık bile olsa nübüvvetten sayılmaz. Bunların rüyasındaki sıdk (doğruluk) yalancının bazan doğru söylemesine benzer. Gaybdan haber veren herkesin sözü peygamberliğin cüzlerinden sayılmaz, kâhin, falcı, müneccim ve benzerlerinin sözü gibi."

RÜYA ÜÇ KISIMDIR

Bazılarınca mevkuf, bazılarınca merfu olarak rivâyet edilen bir kısım hadislere göre rüyalar üç kısımdır:

1- Hak rüya: Bu, hadislerde "rüyayı sâliha", "rüyayı sâdıka", "rüyayı hasene" gibi farklı kelimelerle ifade edilmiştir. Bu isimlerle zikredilen rüyalar, edğâs'tan uzak ve halistirler. Bu, kişinin mazhar olacağı yakın bir hayrın habercisidir. Bu sebeple Allah'tan büşra (müjde) kabul edilmiştir.

2- Kişinin nefsine konuştuğu rüya: Bu kişinin uyanık halde zihninden geçen vehimlerin tesiriyle gördüğü rüyadır.

3-Şeytanın üzüntü verdiği rüya: Hoşa gitmeyen, can sıkıcı rüyalar buraya girer.

Bu üç kısma, İbnu Hacer dört kısım daha ekleyerek 7'ye çıkarır. Mamafih bunları da yukarıdakilerden birine dahil ederek üçü asıl kabul etmek mümkündür.

4- Hadisu'n nefs: Nefsin konuşması, yani arzuların te'siriyle görülen rüya.

5- Şeytanın eğlenmesi: Hadiste, "Şeytan birinizle rüyada eğlenirse bunu başkasına anlatmayın" denmiştir.

6- Uyanıkken yapmaya alıştığını rüyada görmek. Belli saatlerde yemeyi itiyad edinen o saatte uyursa, kendini yemek yer görmesi gibi.

7- Edğâs: (Karışık, yalancı rüyalar).

(bk. Prof. Dr. İbrahim Canan, Kütüb-ü Sitte Tercüme ve Şerhi)

Bu ümmet içerisinde her devirde İbrahim meşrebi üzerine 40, Musa meşrebi üzerine 7, İsa meşrebi üzerine 3, ve Hz. Muhammed Mustafa meşrebi üzerine 1 kişi olur, diye bir hadis duyduk, böyle bir hadis var mıdır?

Bu konu velilerin en saf kısmı olan Ebdallar ile ilgilidir.

"Bu ümmet içerisinde kırk kişi İbrahim meşrebi üzerinde, yedi kişi Musa meşrebi üzerinde, bir kişi de Muhammed meşrebi üzerinde bulunur. Bunlar mertebelerine göre insanların efendisidir." anlamına gelen bir hadis rivayeti vardır. Bu hadis, İmam Ahmed b. Hanbel'in Kitabu'z Zühd'ünde sahih, hatta mütevatir olarak belirtilmektedir. (Ayrıca bk. Süleyman Ateş, 'Sülemi ve Tasavvufi Tefsiri', İstanbul, 1969, s. 200)

Başka bir rivayette de şu ifadelere yer verilmiştir. "Halkın içinde 300 kişi Adem'in kalbi üzere/ meşrebi üzerindedir, 40 kişi Musa'nın meşrebi üzerindedir, 7 kişi İbrahim'in meşrebi üzerindedir, 5 kişi Cebrail'in meşrebi üzerindedir, 3 kişi Mikail'in meşrebi üzerindedir, bir kişi de İsrafil'in meşrebi üzerindedir." (Aclunî, Keşfu'l-hafa, 1/26; Suyutî, el-Havî li'l-fetavî, 2/298)

Hadis rivayetlerinde konuyla ilgili başka bilgiler de vardır: **"Bu ümmetin Ebdalleri 30'dür. Hepsi de Halilu'r-Rahman gibidir(yani Allah'a olan sevgi ve dostluğunda çok samimidirler). Her ne zaman onlardan biri ölse, Allah onun yerine bir başkasını getirir"**(Mecmau'z-zevaid, 10/62).

Hz. Ali Irak'ta iken, bir gün yanında Şam halkından bahsedildi. Bazıları, onları lanetlemesini istediler. Bunun üzerine Hz. Ali Resulüllah(a.s.m)'tan şunları işittiğini söyledi: **"Ebdaller 40 kişi olup Şam'da ikamet ederler. Onlar sayesinde yağmur yağar, onlar sayesinde düşmana karşı zafer kazanılır ve onlar sayesinde Şam halkından azap uzaklaştırılır"**(Müsned, 1/112).

İmam Gazâlî de ebdâl konusunda buna benzer bir izahı Ebu'd-Derdâ' dan nakletmektedir. (Gazâlî, İhya, 3/357)

Bu rivayetler, hadis otoriteleri tarafından **sahih olarak** değerlendirilmiştir.(bk. Avnu'l-Mabud, Ebu Davud, Mehdi, 1 hadisin şerhi).

Ebdâlların ahlâkî ve mânevî kişilikleri hakkında söylenenler, her müslümanda bulunması gerekli vasıflardır. Buna göre ebdâllar **bütün insanlara karşı iyi, kendilerine kötü muamele edenleri bağışlayan kaza ve kadere gönül hoşnutluğuyla boyun eğen, haramlardan kaçan, ibâdetlerini ihlâs ve samimiyetle yerine getiren, sevgi, şefkat ve ahlâkî vasıflarla donanmış** kişilerdir.

Maneviyat büyüklerinden bir kısmına, bedel kelimesinden türeyen ebdal denir. **"Üçler-yediler-kırklar"** ebdal taifesindendir. Bunlara bu ismin verilişi, değişik şekillerde açıklanmıştır:

• Peygamberler kâinatın denge unsuru idiler. Peygamberlik sona erince, Cenab-ı Hak, ümmetten bir kısmını onlara bedel kıldı. Yani, peygamberlerin bedeline arzın denge unsuru yaptı.

• Bunlar, kötü ahlak bedeline, tamamen iyi ahlâka sahip kimselerdir.

• Bunların her biri, Hz. Hızır'ın farklı yerlerde görülmesi gibi, kendine bedel olarak bir başka yerde görülebilir.

İbn Teymiyye bu konuyla ilgili rivayetlerin İslâm inancıyla bağdaştırılmayacağını, bu tür bir anlayışın daha çok hıristiyanların ve aşırı Şiî fırkaların düşüncelerini yansıttığını söylemiş (bk. Minhâcüs-sünne, 1/21-22; Mecmu'ul-fetâvâ, 11/ 437-443) İbn Haldun ise hulul ve vahdet gibi kutb ve ebdal telakkisinin de ilk defa Irak sûfîlerinde İmâmiyye ve Rafızîlik etkisiyle ortaya çıktığını, sofilerin, Şiî fırkalardaki imama karşılık kutbu, nukabâya karşılık da ebdalı benimsemek suretiyle Şîa'yı taklit ettiklerini iddia etmiştir. (bk Mukaddime, s. 291, 446)

Ancak, Ahmed b. Hanbel gibi şeriatın zahirine sıkı sıkıya bağlı bir hadis ve fıkıh âliminin ebdal hadisini doğru kabul ederek eserine alması, İbn Teymiyye'nin, son derece titiz bir tenkitçi olmasına rağmen, İbn Hanbel'in naklettiği hadisin mevzu olduğunu söyleyememesi, İbn Teymiyye ve İbn Haldun gibi bazı istisnalar dışında, hemen bütün âlim ve mutasavvıfların ebdal telakkisini benimsemiş veya en azından tenkit etmemiş olmaları, bu telakkinin, esas itibariyle, Şia'dan ya da Ehl-i sünnet dışı başka bir kaynaktan geldiği görüşünü şüphe ile karşılamak için yeterli sebeplerdir.

Hacca gitmek yerine fakire yardım etsek daha iyi olmaz mı? Niçin paramızı fakirlere dağıt mıyoruz?

İnsanın hem Allah, hem de diğer insanlar ve varlıklarla ilişkilerini düzenleyen ve hayatına yön veren, onlarla ilgili davranışlarına esas olacak kurallar bütününe "din" denilmektedir.

Ruh ve bedenden oluşan insan, yapısı itibariyle dine muhtaçtır. Bu durum, hem bedensel ihtiyaçları, hem de ruh sağlığı bakımından bir zarurettir. İnsan bu ihtiyacını, aynı zamanda bir inanç, ibadet ve ahlak sistemi olan din vasıtasıyla giderebilir.

İbadetler, Allah nasıl emretti ve elçisi nasıl gösterdi ise öyle yapılır. Çünkü ibadeti yapacak olan Mü'mindir. İnanan ve Allah'a bağlanan bir Müslüman için ibadet bir yük değil, zevkle yerine getirmek istediği bir ihtiyaçtır. Mü'min bu ihtiyacını Allah ve Rasulü'nün sunduğu program dahilinde yerine getirir. Dolayısıyla ibadetlerin şekli ve yapılışı konusunda aklen yapılacak açıklamalar, nihayet bir yorumdan öteye geçmez. Bu alanda akla gelebilecek pek çok sorunun cevabı şudur: **"Hz. Peygamber 'Ben nasıl namaz kılıyorsam, siz de öyle kılın!'**(Buhari, Edep, 27); **'Haccın yapılışına ilişkin uygulama, fiil ve davranışlarını benden alın!'** (Nesâî, Menâsik 220) buyurmuştur ve onun için bu ibadetler böyle yapılmaktadır."

Şu kadar var ki, ibadetlerin görünen yönlerinin yanı sıra, çeşitli hikmetlerinin de varlığı inkar edilemez. Dolayısıyla, onların şekillerinin ve yerine getiriliş biçimlerinin öğrenilmesi kadar, hikmetlerinin de anlaşılmaya çalışılması bir ihtiyaçtır. Özellikle de hac gibi bünyesinde pek çok sembolik anlamlı fiili bulunan ibadetlerin özünün ve ruhunun yakalanabilmesi açısından bu ayrı bir önem taşımaktadır. Zira hac, baştan sona sembollerle dolu bir ibadettir. Bir semboller haritasıdır âdeta. Tavaf, sa'y, şeytan taşlama, Arafat'ta vakfe vb. hac ile ilgili fiil ve davranışların hepsi de sembolik anlamlar taşımaktadır. İşte bu sembollerin anlaşılması ile yapılan bu ibadetin önemi ve başka bir ibadetin Hac ibadeti yerini tutmayacağı anlaşılır.

Günümüzde maalesef din ve diyanet ile uzaktan-yakından ilgisi olmayan insanlar, hacca gitmenin döviz kaybına sebep olduğu, onun Araplar'a para yedirmekten başka bir şey olmadığını söylüyorlar ve belki de bazı Müslümanlar bu sözlerden etkileniyorlar. Halbuki hac Allah'ın emridir. O kutsî mekanları ziyaret etmekle elde edilecek şeyler, başka hiçbir şeyle elde edilemez. Hac farizasının yerini başka bir şey tutamaz. Kaldı ki o İslam'ın üzerine bina edildiği beş temel esastan biridir. Hz. Peygamber döneminde de şüphesiz muhtaç insanlar çoktu. Onlara yardım etmeyi her fırsatta teşvik etmişlerdi. Ancak her ibadete ayrı önem vermiş birini diğerinin yerine koymamıştır.

Hac İslam'ın şeair'indendir. Tevhid dinine has bir ibadet olması hasebiyle İslam'ın esaslarından kabul edilmiştir. Aşağıda Hac menasiklerinin hikmetlerini açıklayacağız. Böylece Haccın yerini neden başka bir ibadet tutmayacağı anlaşılmış olacaktır.

Hac ile ilgili ayetlere bakıldığında, insanlar, birtakım faydalara tanık olmaları ve Allah'ın kendilerine verdiği hayvanları Allah'ın adıyla kurban etmeleri, etlerinden muhtaçlara yedirmeleri, günah kirlerinden arınmaları, adaklarını yerine getirmeleri, Beyt-i Atik'i (Kâbe'yi) tavaf etmeleri vb. bazı hikmetler için çağrılmaktadır. (Hac, 27-37) Kısaca bu çağrı, Allah'ı mübarek yer ve zamanlarda anmaya, tevhide ve takvaya bir çağrıdır.

İnancın pratiğe yansımaları olan ibadetler, hem bireyi, hem de toplumu psikolojik ve sosyolojik olarak huzura kavuşturmayı hedeflemektedir. Bu, ibadet boyutuyla Allah-kul ilişkisini güçlendirirken, hikmet boyutuyla da ruh sağlığı ve sosyal dayanışmayı beslemektedir.

Bedenle yapılan namaz ve oruç ibadetinde nefis terbiyesi ağır basarken; mal varlığıyla yapılan zekat, sadaka ve kurban ibadetlerinde dayanışma ruhu öne geçmektedir. Hem bedenle, hem de mal ile yapılan hac ibadetine gelince, o bu özelliklerin hepsini bünyesinde toplar.

Her insan yaratılışı gereği Yüce Allah'a karşı kulluğunu ortaya koymak ihtiyacındadır. Hac, kula, en belirgin bir şekilde Yüce Allah karşısında aczini ortaya koyma, kulluğunu ifade etme ve onun verdiği nimetlere şükretme imkanı veren bir ibadettir. Çünkü hacı, mal, mülk, makam ve mevki gibi dünyevi unsurlardan sıyrılarak Allah'a yönelir. Sonsuz güç ve kudret sahibinin karşısında teslimiyetini ve bağlılığını ifade eder. Bu durum kendisine Allah'a kul olma zevkini tattırır. Bu yönleriyle hac bir eğitim merkezi gibidir.

Hac; renk, dil, ırk, ülke, kültür, makam ve mevki farkı gözetmeksizin aynı amaç ve gayeleri taşıyan milyonlarca Müslüman'ı bir araya getirerek eşitlik ve kardeşliğin çok canlı bir tablosunu oluşturur. Bu, lafta kalan kuru bir iddiadan ibaret değildir. Zenginiyle, fakiriyle, güçlüsüyle, güçsüzüyle bütün hacılar aynı kıyafetler içinde, aynı mahrumiyetleri yaşayarak, aynı güçlüklere katlanarak, aynı şartlarda hareket ederek fiili bir eşitlik ve kardeşlik eğitiminden geçerler. Trilyonlara hükmeden bir zenginle geçimini zor karşılayan bir fakire aynı kıyafet içinde Arafat'ta beraberce el açıp dua ettiren ve Kâbe'nin etrafında yan yana tavaf ettiren hac ibadeti, insanlara makam, mevki, mal mülkle böbürlenmemeyi, İslâm kardeşliği içinde tanışıp kaynaşmayı ve mahşeri unutmamayı öğretir.

Hac esnasında hiçbir şeye zarar vermemek esas olduğundan insanın çevresiyle ilişkisinde son derece dikkatli davranması gerektiği ortaya çıkar. Özellikle bitki ve hayvan türünden canlılara karşı gösterilmesi gereken hassasiyet, kişiye başka zamanlarda kazanamayacağı ölçüde bir duyarlılık sağar. Artık hacı, yeşil bir yaprağa, herhangi bir canlıya bile zarar veremez.

Bunun yanında öfkelenmemek, kimseyi incitmemek ve güler yüzlü olmak gibi ahlâkî davranışlar da, haccı gereği gibi yerine getirenlerin elde edecekleri manevî kazançlar arasında yer alır.

Hac Sembollerinin Anlamı

Mikat; Arapça **"vakit"** kelimesinden türeyen "Mîkât" kelimesi, tayin edilen vakit, buluşma vakti, bugünkü tabirle **"randevu"** anlamına gelmektedir. Her randevunun belli bir zamanı olduğu gibi, belli bir yeri de vardır. İşte mîkat, haccın başladığı yer ve zamanı ifade eder. Dolayısıyla mîkat mahalline gelindiğinde, büyük randevu, Allah ile buluşma ve kavuşmayı simgeleyen
hac başlar.

İhram; Hacca gelenler, sosyal ve ekonomik statülerini gösteren dünyevî elbiselerini, makam ve mevkilerini ortaya koyan üniformalarını, zevklerini, kültürlerini ve karakterlerini yansıtan her türlü (süs, zinet, makyaj vb.) göstergeleri bırakıp, Allah önünde herkesin eşit olduğunu sembolize eden iki basit giysiye bürünmüş olurlar. Yani ihram ilk önce, Allah nezdinde mal, mülk, madde ve meta'ın bir hiç sayıldığı, bütün Müslümanların bu kutsal iklimde eşit ve

kardeş olduğunu ifade eder. Birini diğerinden ayrıcalıklı, üstün gösteren hiçbir emare yoktur. Artık dünyevî elbiseler çıkartılmış, sadece kimlikler, kişilikler ortaya konulmuştur.

İhram, Allah'la buluşmaya niyet edilmesi, tövbe edilerek gelinmesi, kulun kendisi için yeni bir sayfa açması, ihram ile birlikte yasakların başlaması, kişinin elinden geldiği kadar bütün günahlardan uzaklaşması gibi değişim nedeniyle, geçici bir süre için âdeta beyaz kanatlı meleklere dahil olması şeklinde de anlaşılmaktadır. Öyle ki artık hacı, beşerî özellikler değil, melekî melekeler peşinde olacaktır. Tıpkı melekler gibi, Allah'a asla isyan etmeyecek, ne emrolunmuşsa onu yapacaktır. En azından hac süresince nefis ve şehvet gibi, beşerî zafiyetlerinden uzak kalacak, elde ettiği yeni melekeleriyle âdeta melekleşecektir.

Giydikleri beyaz örtüler içindeki hacılar, âdeta barış bayraklarını açmış, barışın sembolü olan beyaz güvercinlere dönmüşlerdir. Harem bölgeye, dokunulmazlık alanına, savaşsız bölgeye, barış alanına girmişlerdir.

Hac esnasında hiçbir şeye zarar vermemek esas olduğundan insanın çevresiyle ilişkisinde son derece dikkatli davranması gerektiği ortaya çıkar. Özellikle bitki ve hayvan türünden canlılara karşı gösterilmesi gereken hassasiyet, kişiye başka zamanlarda kazanamayacağı ölçüde bir duyarlılık sağar. Artık hacı, yeşil bir yaprağa, herhangi bir canlıya bile zarar veremez.

Bunun yanında öfkelenmemek, kimseyi incitmemek ve güler yüzlü olmak gibi ahlâkî davranışlar da, haccı gereği gibi yerine getirenlerin elde edecekleri manevî kazançlar arasında yer alır.

Kısaca, ihram süresince toplumsal barışı ve bütünlüğü bozucu, bencilliği uyandırıcı, geride bırakılan geçici haz ve menfaatleri hatırlatıcı mahiyetteki her türlü eşya ve fiiller yasaklanmıştır.

Telbiye; seferberlik emrine uyarak cephe için gerekli hazırlıklarını yapmış, üniformasını giymiş, silahını kuşanmış bir askerin komutanının huzuruna çıkarak **"Emret komutanım!"** tekmili vermesine benzer. İhram zırhını giyen hacı **"Buyur Allahım buyur! Emrindeyim buyur!"** derken Kâbe'sine çağıran Rabbinin tam önündeymiş gibi hisseder kendisini. **"Davetini duydum, emrine uydum, huzuruna geldim, bütün benliğimle ve içtenliğimle emrindeyim!"** der ve günlerce bunu birçok davranışıyla ispatlamaya çalışır.

Arafat ve Vakfe; "Hac, Arafat'tır" yani ârif olmaktır; marufa, marifete, Marifetullah'a ermektir. Dirilişi, mahşeri, mahkeme-i kübra öncesi bekleyişi, ölmeden önce ölmeyi, hesaba çekilmeden önce muhasebe yapmayı bilmektir. Arafat, ârif olma yeridir. Arafat marifeti yakalama yeridir. Arafat önce kendini bilme, kendini bulma deneyimidir. Ve "Kendini bilen, Rabbi'ni de bilir" dusturunca önce kendini tanıma, ardından da Rabbini tanımadır.

Vakfe ise, uzun soluklu bir duruştur, duruşmadır, durulaşmadır, sabahtan akşama kadar heyecanla, korku ve ümit arası bir bekleyiştir. O, mü'minin, Rabbi'nin huzurunda imanla, sebatla, umutla gerçekleştirdiği bilinçli bir duruştur. Bütün Müslümanların kardeş olduklarını, Hz. İbrahim'in milleti olan tek bir din ve millet olduklarını, yek vücut olduklarını ispatlayan şanlı, asaletli bir duruştur.

Tavaf; Kabenin etrafında tavaf eden on binlerce müslümanın oluşturduğu tablo, bir galaksinin, milyarlarca yıldızıyla dönüşünü andıran bir manzara gibidir. Bu bakımdan tavaftaki manevi hazzı tam anlamıyla elde edebilmek için kendini yörüngeye bırakmak

gerekmektedir. Zaten Kabenin çekim alanında yörüngeye girebilen bu manevi akışa kendini bırakır ve mü'minler denizinden bir damla olabilmenin zevkine erer. Kabe etrafında dönerek gerçekleştirilen tavaf, kainatın ve yaratılışın özeti, teslimiyetin ve ilahi takdire boyun eğişin sembolü sayılır.

Sa'y; Hacda yapılmakta olan sa'yin aslı, Hz. Hacer'in henüz kendisini emmekte olan oğlu Hz. İsmail (as) için su ararken, bu iki tepe arasında koşması hadisesine dayanır. Sa'y, Hz. Hacer'in bu hatırasının canlandırılmasıdır. Safa ile Merve arasında yapılan sa'y, Allah'ın rahmetinin en büyük tecellilerinden biri olan anne sevgisi ve şefkatinin Hz. Hacer validemizde kendini gösteren şeklinin yâd edilmesidir. Annelik şefkat ve sevgisine, bu yüce duyguya İslam'ın verdiği değeri simgeleyen temsilî bir harekettir.

Safâ ile Merve arasındaki gelip gitmelerde, işte böyle bir düşünceden kaynaklanan bir duygu seli yaşanır. İnsan sa'y alanındaki koşuşturmasıyla, Hz. Hacer'e somut bir şekilde uzanan ilahî rahmetten bir şeyler elde edebilme arzusundadır. Sa'y, Müslümanların sırf hac (ve umre) fiil ve davranışlarından olduğu için, ibadet kastıyla katıldıkları bir yürüyüştür. Müslüman bu sayede kendisi gibi aynı yola girmiş, aynı niyet ve duyguları taşıyanlarla beraber koşmanın ne demek olduğunu fark eder.

Safa ile Merve arasında sa'y ederken hacı, manen kurtuluşu aramak için tıpkı Hz. Hacer validemiz gibi koşar. Beşerî olandan ilâhî rahmete koşar. Nefes nefese bütün uzaklıkları yakınlaştırarak, Yüce Yaratıcı'nın kendisine ne derece yakın olduğunu hissederek koşar. Hz. Hacer validemizin telâşıyla umuda, Zemzem'e koşar ve sonunda ona kavuşur ve ondan kana kana içer.

Sa'y, tıpkı Hacer validemizin kızgın güneşin altında susuzluktan kıvranan biricik İsmail'ine hayat verecek suyu arayışı gibi bir arayıştır. Ve orada hacı, Hacer rolünü canlandıracaktır. Yedi defa canla-başla, telaşla, heyecanla arayacaktır. Kendi İsmail'lerini kurtaracak olan o mana suyunu, eskilerin tabiriyle âb-ı hayatı. Aylardır bir damla su görmediğinden çatlayıp paramparça olmuş toprak misali, kafalarda, kalplerde açılan çatlakları kapatacak, orada ahlâkı, maneviyatı, ilmi, hayrı, hakikati ve hizmeti yeşertecek, kısaca nesillerimize hayat verecek manevi Zemzem'i arayacak. Şayet İsmail'lerine acilen bu suyu tedarik edemez ve o âb-ı hayatı bulamazsa, onların bedenleri yaşamaya devam etse dahi, çoğunun ruhu ölecektir.

Hz. Hacer'in İsmail'i, Cebrail'in yerden çıkardığı su ile kurtulmuştu. Aynı şekilde bizim İsmail'lerimiz de Cebrail'in getirdiği su ile, ama bu defa yerden değil, semadan getirdiği âb-ı hayat ile yani Kur'an ile kurtulacaktır. O hakikat pınarından ne kadar içebilirse, Kur'an ahlâkından ne kadar nasiplenebilirse, Kur'anî öğretiyi ne kadar yaşayabilirse, susuzluğunu Allah'ın ayetleriyle ne kadar giderebilirse o oranda hayat bulacak, hem bedenleri, hem de ruhları yaşayacaktır. İşte bu duygu ve düşüncelerle yapılan bir sa'y, sembolize ettiği arayışın amacını gerçekleştirecektir.

Cemre; Bu hususta İbni Abbas'ın rivayeti de şöyledir:

Hz. İbrahim hac ibadetini yapmaya geldiği zaman, Akabe Cemresi yanında şeytan ona göründü. Bunun üzerine onu yedi adet taşla taşladı, şeytan yere battı. Sonra Orta Cemre yanında şeytan ona tekrar göründü. Yedi taş da orada attı. Böylece şeytan tekrar yere battı. Bir müddet sonra Küçük Cemrenin yanında yine karşısına dikildi. Burada da yedi taş daha atınca artık şeytan iyice yere yığılıp kaldı.

Bundan sonra İbni Abbas, şöyle diyor:

"Siz ancak şeytanı taşlıyor ve ancak atanız İbrahim Aleyhisselamın yolunu izliyorsunuz."

Bu ibadet şekli Hz. Adem'den beri her insanın ortak düşmanı olan şeytanın arzusuna icabet etmemek, onun vesveselerine aldırmamak, iman çemberi içinde, şeytanı bir kere daha kahretmek, yerin dibine geçirmektir.Bu taşlama, kötü niyetlere, şer kuvvetlere karşı bir zindelik gösterisi, her çeşit kötülükleri yenme azminin sembolleşmesi, Rabbimizle yapılan manevi anlaşmanın icrasıdır.

Şeytan taşlama, Hz. İbrahimin kendine engel olmaya çalışan şeytanı kovmak amacıyla ona taş fırlatmasını sembolize eder. Bir Peygamber olarak ona şeytan gözükmüş ve o da Rabbi ile arasına girmek isteyen, kendisini engellemek isteyen şeytanı taşlamıştır. Taşlama, bir anlamda şeytana karşı girişilen bir savaşı sembolize eder. Attığı her bir taşı, nefsine, şehvetine ve şeytana karşı fırlatır. Kendisini çeşitli hatalara, günahlara sürükleyen bu farklı cepheleri bir bir yok etmeye çalışır. Sahip olduğu her şeyi Allah için feda erme yolunda, karşısına şeytan nereler de çıkıyorsa, hangi silahları ve cepheleri kullanıyorsa oraları bertaraf etmelidir. Gurur, kibir, mal, mülk, mevki, rütbe, şan, şöhret, benlik, gençlik, evlilik, çoluk-çocuk… Kulluğun ve sorumluluğun önde engel olan şeyler her ne ise…

Günümüzde hacı, taşlama yaparken, Hem Hz. İbrahimin rolünü oynamakta, hem de Hz. Peygamberin sünnetine uymaktadır. Ancak bu rolü oynayan Hacı, sembolik olarak taşlarını şeytanı temsil eden taş yığınlarına fırlatsa da, hakikatte kendisini şeytan hangi zayıf noktalardan aldatıyorsa, o tarafı düşünerek atmalıdır. Herkes kendi ayıbını, açığını ve günahını kendi daha iyi bileceği için, attığı her bir taşla nefsini, şehevi arzusunu, kendisini günaha sokan dürtülerine atmalıdır taşları.

Orada sembolik olarak ilk gün yedi, sonraki günler kırk dokuz veya yetmiş taş atar. Bu çokluktan bir kinayedir. Bunun anlamı, artık şeytana karşı sürekli teyakkuz halinde olmalı, yüzlerce defa karşısına çıksa, ona fırlatacağı binlerce taşı olmalıdır. Artık öteden beri tekrarladığı "Taşlanmış şeytanın şerrinden Allaha sığınırım!" şeklindeki "istiaze" yani "Euzü billahi mineşşeytanir racim" i sadece sözüyle değil, daha bilinçli bir şekilde özüyle yapmalıdır. Kimden kime sığındığını fark etmelidir. "Racim" olan şeytandan "Rahim" olan Allaha sığındığını kavramalıdır.

Şayet bunu kavrayamaz ve sadece sembolde, şekilde takılır kalır da, bunun anlam ve hikmetini idrak edemezse "şeytanı taşladığı" vehmiyle bir kez daha aldanır o kadar! Çünkü şeytan orada sembolize edildiği gibi dışarıda değil, Hz. Peygamberin benzetişiyle "Kanın damarlarda dolaştığı gibi insanın içinde dolaşır" (Buhari, İtikaf 11-12)

İşte bu şuurla eda edilen Hac farizası ile müslüman hayatı boyunca bütün benliği ile Rabbine yönelmeye daha bir gayret gösterir hac dönüşü haftalarca, aylarca o atmosferden alınan manevi zevki hissetmeye devam eder.

Fakirlere verilecek daha çok mallarımız vardır. Her insan hayatını süzgeçten geçirirse nice hac paralarını israf ettiğini idrak edecektir. Bu israf ettiklerinin yarısı kadarını tutabilse heralde yardım edecek fakir kimse bulamayacaktır.

(Bu yazı Diyanet Yayınları Hac İlmihali'nden istifade edilerek hazırlanmıştır.)

Cebrail veya başka bir melek Peygamberimiz ve sahabiler tarafından görülmüş müdür? Enam suresi 8. Ayet ve Cibril hadisi bağlamında açıklar mısınız?

"Ona bir melek indirilseydi ya!" dediler. Eğer biz bir melek indirseydik elbette iş bitirilmiş olur, artık kendilerine mühlet veril¬mezdi." (Enam, 6/8) ayetinde yer alan **"melek"** kelimesi nekre(belirtisiz) olarak kullanıldığı için belli bir melek değil, herhangi bir melek anlamına gelir. Onların ille de Hz. Cebrail'i görme merakları yoktur. Maksatları işi yokuşa sürmek..

- İnkârcılar bununla şunu demek istemişler: "Bize gökten -asli suretinde- bir melek gelsin de, (Hz.) Muhammed'in söylediklerini ve onun gerçek Allah'ın elçisi olduğunu tasdik etsin.. Biz de ona göre inanalım"(bk. Taberî, ilgili ayetin tefsiri).

- **"Cibril hadisi"** olarak meşhur olan hadiste geçtiği üzere, Hz Cebrail sahabelerin de hazır olduğu Efendimizin meclisine gelip oturmuş ve 'İman-slam-ihsan'dan sorumuştur. Ancak, burada Hz. Cebrail bir insan kılığında gelmiştir. Sahabeler o anda onun melek olduğunu bilmiyorlardı. Dışarı çıktıktan sonra, efendimiz "bir bakın adam nereye gitti?" demek suretiyle sahabenin dikkatini çekmiş ve onlar da o kimsenin izine rastlayamamışlardı. Bunun üzerine **"o Cebrail idi"** diye beyan etmişti. (Buhârî, İman 1; Müslim, İman 1)

Halbuki, bu inkârcılar bizzat "gökten" gelirken görecekleri bir melek istiyorlardı. Hem de melek suretinde olmalıydı ki, tereddütsüz onun melek olduğunu bilsinlerdi. Kur'an'ın cevabı bütün bu gerçeklere işaret etmektedir: "Eğer biz öyle bir melek indirseydik elbette iş bitirilmiş olur, artık kendilerine göz bile açtırılmazdı." Çünkü asli suretinde meleğin gelmesi, imtihanın gizlilik sırrına aykırıdır. Halbuki melek o tarzda sadece peygambere gelir; diğerleri ise ona imanı bilgayb olarak inanırlar. Bu anlamda meleğin gelmesi, imtihanın kapandığı anlamına gelir ki, kıyamet kopmuş demektir.

- Aslında -onların iddiasına göre- melek gelirken her birisine özel bir sayfa da getirmesi daha uygun olur. Çünkü o zaman hepsi de özel elçi olur çıkar!

Kur'an-ı Kerim'de bu inkârcıların değişik isteklerinin nihaî hedeflerini açılarken onların saçmalıklarına da işaret eder:

"Ne oluyor onlara ki bu öğütten, bu irşaddan aslandan ürküp kaçan yaban eşeği gibi kaçıyorlar? Bu beyler, bu öğütle yetinmeyip üstelik **her biri kendisine mahsus özel kitap, özel ferman** isterler! Hayır! onlar aslında âhiret endişesi taşımazlar."(Müddessir, 74/49-53)

İlave bilgi için tıklayınız:

Cibril Hadisi

Hz. Cebrail'in Dıhye suretine girmesi olayı hakkında bilgi verebilir misiniz?

Melek, cin ve şeytanların temessülü hakkında bilgi verir misiniz?

İsra suresi 1. ayette "kendisine bir takım ayetler gösterelim diye" denirken hangi ayetler anlatılmak istenmiştir?

Ayetin meali şöyledir:

"Âyetlerimizden bir kısmını ona göstermek için kulunu bir gece Mescid-i Haramdan alıp, çevresini mübarek kıldığımız Mescid-i Aksâya seyahat ettiren Allah, her türlü noksandan münezzehtir. Şüphesiz ki O her şeyi hakkıyla işiten, her şeyi hakkıyla görendir." (İsrâ, 17/1

Buradaki **ayetlerden** maksat, sadece Kur'an'ın ayetleri değil, **mucizeler, Allah'ın ilim ve kudretinin belgeleridir.** Bunlar kâinat çapında olduğu gibi, ahiret aleminde, gayb aleminde, ceberut aleminde, misal aleminde görülen ayetler/belgelerdir.

Nitekim Müfessir Razi, ilgili ifadeyi, **"O gecede, Allah'ın kudretine delâlet eden mucizeleri ve dikkate değer hadiseleri ona gösterelim"** şeklinde tefsir etmiştir. (bk. İsra, 1. Ayetin tefsiri)

Merhum Hamdi Yazır ise, "Bu şekilde Mirac, Peygambere âyet göstermekten ibaret değil, **Peygamberin kendisini bir âyet olarak kâinata göstermek olmuştur…** Ve o, kendisi Allah'ın âyetlerinden en büyük bir âyettir. Ve İsrâ'nın hikmeti de ona göstermeden çok, onu göstermeye daha uygundur." diyerek ayete farklı ama güzel bir açıklama yapar.

Diğer taraftan, ayetin sonunda geçen **"Muhakkak ki, ancak o, her şeyi işiten ve her şeyi görendir."** ifadesindeki **"O"** zamirini müfessirlerin çoğu yüce Allah'a işaret etmek üzere tefsir etmişler ve meâlini ona göre açıklamaışlarıdır. Ancak bazı müfessirler de burada geçen **"O"** zamirinin Peygambere işaret ettiğini söylemiş ve **"O gösterdiğimiz âyetleri gören"** anlamına geldiği şeklinde açıklamışlardır. (bk. Elmalılı, Hak Dini, ilgili ayetin tefsiri)

Bu açıdan **"O"** zamirini her iki ihtimale göre tefsir etmek daha uygun olacaktır. Çünkü Tefsir ilmince **"İnnehû"** da geçen **"hû"** Türkçe'de de **"O"** anlamına gelen ve ismin yerine kullanılan zamirin hem Allah'a hem de Peygamber Efendimize (asm) işaret etme imkanı vardır. **"O"** zamiri Allah'a olursa mana farklı, Peygamber Efendimize (asm) olursa farklı düşüyor.

Buradaki **"O" zamiri Peygamber Efendimize** (asm) işaret ediyor ise Miraç seyahatinde **"şey"** kapsamına ne giriyor ise, hepsi Allah tarafından ona gösterildi ve işittirildi, manasına gelir. "Şey" bütün mahlukatı içine alan bir tabir olduğu gibi, Allah'ın Zatını ve sıfatlarını da içine alan bir kavram da olabiliyor. Böyle olunca **Allah Resulü (asm) Miraç seyahatinde Vacip ve Mümkün ne varsa hepsini görüp işitti, manası ortaya çıkar. Allah Resulü (asm) Miraç'ta mahlukattan başka Allah'ın Zatını da görüp, sesini de perdesiz ve vasıtasız olarak işitmiştir.**

Ayetteki **"O" zamiri Allah'a işaret** ediyorsa, manası zahirine verilir. Yani, Allah zaten sonsuz görme ve işitme sıfatı ile her şeyi görüp işitiyor, demektir. (bk. Nursi, Sözler, 31. Söz)

Araf 148. Ayette, altın buzağının böğürmesinden bahsediliyor, fakat bir heykel nasıl böğürebilir?

İlgili ayetin mesli şöyledir:

"(Tur'a giden) Musa'nın arkasından kavmi, ziynet takımlarından, böğürebilen bir buzağı heykelini (tanrı) edindiler. Görmediler mi ki o, onlar¬la ne konuşuyor ne de onlara yol gösteriyor! Onu (tanrı olarak) benimsediler ve zalimler oldular." (Araf, 7/248)

Buzağının ses çıkarması konusu, İslam alimleri tarafından farklı yorumlanmıştır:

Bazılarına göre, buzağı heykeli **içi boş** şekilde yapılmıştı. Bu işi yapan Samiri adlı kişinin bir hileyle insanların görmediği şekilde, buzağının alt kısmında saklanan ve alttan -kurulan bir düzenekle- üfürmesinden ötürü, içi boş olan buzağı böğürürmüş gibi ses çıkarmıştır.

Diğer bazılarına göre, buzağının boş olan içine ses çıkaran bir düzenek kurulmuş ve buzağı, rüzgârın o ses düzeneğine doğru estiği tarafa yerleştirilmiştir. **Rüzgâr esince o ses düzeneği, bir kaval gibi ses çıkarmış ve bu ses bir nevi buzağının böğürmesine** benzemiştir(bk. Razî, ilgili ayetin tefsiri)

İbn Aşur da Kenanîler tarafından bu tür aletlerin yapıldığını söylemiştir. Ona göre, Samiri de buzağı şeklindeki **heykelin gizli bölümlerinde dar delikler açmış ve rüzgârın değmesiyle -zurna, düdük gibi- ses çıkarmıştır**(İbn Aşur, ilgili ayetin tefsiri).

İsrailoğulları daha önce Hz. Musa'dan, kendilerine, tapmaları için bir put temin etmesini istemişler, bu yüzden Musa (as) onları şiddetle eleştirmiş ve uyarmıştı. Bu defa da, Hz. Musa'nın kırk gün süren Tûr'da bulunuşu sırasında, Hz. Harun'un ısrarla karşı koymasına rağmen, böğürme şeklinde sesler de çıkarabilen bir buzağı heykelini tanrı edinerek ona tapmaya başladılar.

Bugünkü Tevrat nüshasında bu buzağı heykelini yapanın Hârûn olduğu ileri sürülür. Tevrat'a göre, Musa'nın gecikmesi üzerine kavmi Harun'un yanında toplanarak ondan kendileri için bir tanrı yapmasını istemişler; o da herkesin evindeki altın küpeleri getirterek bunlardan bir buzağı heykeli yapmıştır (Çıkış, 32/1 -2).

Bir peygamberin, put yaparak şirk inancına hizmet ettiğini ileri süren böyle bir iddia büyük bir iftira olup Tevrat'taki bu ifadelerin bir tahrif eseri olduğunda kuşku yoktur. Nitekim Kur’an-ı Kerîm, altın buzağıyı yapanın Sâmirî adında biri olduğunu açıkça bildirerek Hârûn aleyhisselâmı böyle bir bühtandan kurtarmıştır. (bk. Tâhâ 20/85-97)

Söz konusu altın buzağı heykelini Sâmirî denilen bir kuyumcu icat ettiği halde, İsrâiloğulları da bunu istedikleri, hatta belki de -Tevrat'taki bilgilere göre- onun malzemesini kendileri temin ettikleri için âyette bu suç hepsine nispet edilmiştir.

Bazı alimler, Allah insanlara sebepsiz sonsuz azap yapsa bu zulüm sayılmaz demişler. Ne olursa olsun hiçbir şey zulüm sayılmıyorsa, Allah kullarına asla zulmetmez gibi ayetler nasıl açıklanır?

Bazı alimlerin ilgili görüşleri bir açıdan doğrudur. Çünkü **mülk sahibi mülkünde istediği gibi tasarruf etme hakkına** sahiptir. Allah her şeyin sahibi olduğuna göre, istediği her şeyde dilediği şekilde tasarruf hakkına sahiptir.

Zulüm, başkasının var olan hakkına tecavüz demektir. Başka varlıkların -gerçekte- **sahip olduğu hiç bir hakları** yoktur. Zaten hiç bir varlığın bağımsız bir mevcudiyeti söz konusu değil ki sahip olduğu hakları söz konusu olsun. Bu hakikatin açıklamasını şu ifadlerde görmek mümkündür:

"Nasıl ki bir mahir sanatkâr kıymettar bir elbiseyi murassa' ve münakkaş surette yapmak için, bir miskin adamı lâyık olduğu bir ücrete mukabil model yaparak kendi sanat ve maharetini göstermek için; o elbiseyi o miskin adam üstünde biçer, keser, kısaltır, uzatır; o adamı da oturtur, kaldırır, muhtelif vaziyetler verir. Şu miskin adamın hiç bir hakkı var mıdır ki, o sanatkâra desin: "Beni güzelleştiren bu elbiseye neden ilişip tebdil ve tağyir ediyorsun ve beni kaldırıp oturtup, meşakkatle benim istirahatımı bozuyorsun?

Aynen öyle de: Sâni'-i Zülcelal her bir nevi mevcudatın mahiyetini birer model ittihaz ederek ve nukuş-u esmasıyla kemalât-ı san'atını göstermek için; her bir şeye hususan zîhayata, duygularla murassa' bir vücud libasını giydirerek, üstünde kalem-i kaza ve kaderle nakışlar yapar; cilve-i esmasını gösterir. Her bir mevcuda dahi, ona lâyık bir tarzda bir ücret olarak; bir kemal, bir lezzet, bir feyiz veriyor...

Evet **mevcudatın hiçbir cihette Vâcib-ül Vücud'a karşı hakları yoktur ve hak dava edemezler**; belki hakları, daima **şükür ve hamd** ile, verdiği vücud mertebelerinin hakkını eda etmektir." (Nursi, Mektubat, 24. Mektub/Birinci makam)

Bununla beraber Allah sonsuz merhametiyle yarattığı mahluklarına ezeli ilmiyle bir hak tanımıştır. Çizdiği o hak-hukuk sınırlarını bir adalet ölçüsüne bağlamıştır. Bununla Âdil/Adl isimlerinin tecellisini görmek ve göstermek istemiştir.

Nitekim varlık namına insanın gerçekte sahip olduğu hiç bir şeyi olmadığı halde, Allah **"insanlardan nefis ve mallarını satın alıp karşılığında onlara cennet vad etmiştir"**(bk. Tevbe, 9/111). Bu tür bir muamele, sırf Allah'ın sonsuz rahmet ve şefkatini ve insana verdiği değeri gösteren bir hususdur. Yoksa insan mal-mülkünde olduğu gibi, maddî -manevî organ ve donanımlarında da hiçbir hakka sahip değildir. Çünkü- sözgelişi- ne aklını, ne de gözünü bir yerde bulmuş veya satın almıştır..

Bununla beraber, Allah, kendilerine emanet olarak verdiği ruh-beden mülkünü onlarınmış gibi onlardan satın alması, Allah'ın merhametinin bir yansıması olan ezeli yasayla çizilmiş mecazî/metaforik bir yetkiyi, bir ehliyeti göstermektedir. Kur'an'da söz konusu edilen ilgili ifadelerin hepsi insana ait mülkiyetin tapusunu değil, belli bir süreç için bir irtifak hakkının verildiğini göstermektedir.

“Kim doğru yolu seçerse, kendisi için seçmiş olur; kim de doğru yoldan saparsa, kendi aleyhinde sapmış olur. Hiçbir kimse başkasının günah yükünü taşımaz. Biz peygamber göndermediğimiz hiçbir halkı cezalandırmayız.”(İsra, 17/15) mealindeki ayette, Allah tarafından ezelî yasayla lütfedilmiş hak-hukukun varlığına vurgu yapılmaktadır.

“İşte bu, sizin ellerinizle işlediğiniz günahların karşılığıdır. Çünkü Allah kullarına haksızlık edecek değildir”(Ali İmran, 3/182) mealindeki ayet ve benzerlerindeki **“Allah tarafından kullarına haksızlık ve zulmün yapılmayacağı”**na dair ifadeler de kendi iradesiyle kullarına lütfettiği hak-hukukun varlığına ve Allah’ın da bu hak-hukuku gözettiğine işaret etmektedir.

Bediüzzaman hazretlerinin -eserlerinin bir çok yerlerinde olduğu gibi- aşağıdaki ifadelerinde de söz konusu mecazî zulmün varlığına işaret edilmiştir:

“...(ölümden sonra yeni bir hayat olmalı ki) O Bâki Rabb'in mezkûr hakikî dostları ve müştakları i'dam-ı ebedîden kurtulsun ve o dostların en büyüğü ve en kıymettarı, bütün kâinatı memnun ve minnettar eden kudsî hizmetlerinin mükâfatını görsün ve Sultan-ı Sermedî'nin kemalâtı naks u kusurdan ve kudreti acizden ve hikmeti sefahetten ve **adaleti zulümden tenezzüh ve takaddüs ve teberri** etsin. Elhasıl: Madem Allah var, elbette âhiret vardır...”(Sözler/onuncu söz/Zeylin birinci parçası)

Kimi sevab için Kabe´ye varır. Kabe kapınızda görmez misiniz?" dizelerini nasıl değerlendiririsiniz? Hac İslam´ın şartlarındandır. O halde "Kabe kapınızda" diyen bir insanın amacı ne olabilir?

Bu gibi şiirlerde ifade edilen hususların bir çoğu sübjektif olduğu için, şairlerin kendi iç alemlerinde tasavvur ettikleri düşüncelerle alakalıdır. Bunların genel olarak insanlar için bir ölçü olduğu düşünülemez.

Bu cümleden olarak, **“Kâbe kapınızda”** sözüyle şairin kendisi her zaman **Kâbe’yi görebilecek bir velayet mertebesine** sahip olduğunu ima etmiş olabilir.

“Kâbe kapınızda” sözüyle, insanın günde **beş vakit namaz kılarken Kâbe’ye dönmek** suretiyle onu kapısına, evine, mescidine, seccadesine getirmiş olduğuna işaret edilmiş olabilir.

Kâbe’nin değeri Allah’ın vahdaniyetinin simgesi olmasındandır. Hacca gidenler, bu simgeyi ziyaret ederek haccı olurlar. Şair, **“Kâbe kapınızda”** sözüyle, Kâbe’nin simgesi olduğu **Rabbimizin her an ilim ve kudretiyle yanımızda hazır ve nazır olduğuna** dikkat çekerek, bu iman şuuruyla insanların her zaman bir nevi huzurda olabileceğine işaret etmiş olabilir.

4 büyük melek ve diğer melekler şuanda veya her zaman Allahımızı görüyorlar mı, anlamında bir soruya nasıl cevap veririz?

Bilebildiğimiz kadarıyla hiç bir melek hiç bir zaman Allah'ı görmemiştir. Perdelenmeyi gerektiren ilahî azamet, meleklerin de Allah'ın görmemesini icap ettirmektedir.

Müslim'in rivayet ettiği bir hadis-i şerifte peygamberimiz şöyle buyurmuştur: **"Allah'ın hicabı nurdur. Eğer onu açsaydı, yüzünün (Zat-ı akdesinin cemal ve celal) tecellileri, ihata ettiği bütün mahluklarını yakardı"**(Müslim, iman, 293).

Bu hadisin genel ifadesi meleklerin de Allah'ı görmediklerinin delilidir. Alimlerin büyük çoğunluğuna göre, ahirette insanlar gibi cinler ve melekler de Allah'ı görürler..

"Arşı taşıyan, bir de onun çevresinde bulunan melekler devamlı olarak Rab'lerini zikir ve O'na hamd ederler. O'na gerçekten inanır ve müminler için şöylece af dileyip dua ederler: "Ey Ulu Rabbimiz, Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır! O halde tövbe edenleri ve Senin yoluna tâbi olanları affet ve onları cehennem azabından koru!"(Mümin, 40/7) mealindeki ayetten de meleklerin Allah'ı görmediklerini anlayabiliriz.

Ayette meal olarak yer alan **"(melekler) O'na gerçekten inanır"** ifadesi, onların da iman-ı bilgayb cihetiyle Allah'a inandıklarını göstermektedir.

Bilgi için tıklayınız:

Meleklerin cennette Allah'ı göreceklerine dair bir ayet var mı veya şimdi görüyorlar mı?